Strategia Rozwoju
dla Gminy Bartniczka
na lata 2021-2025

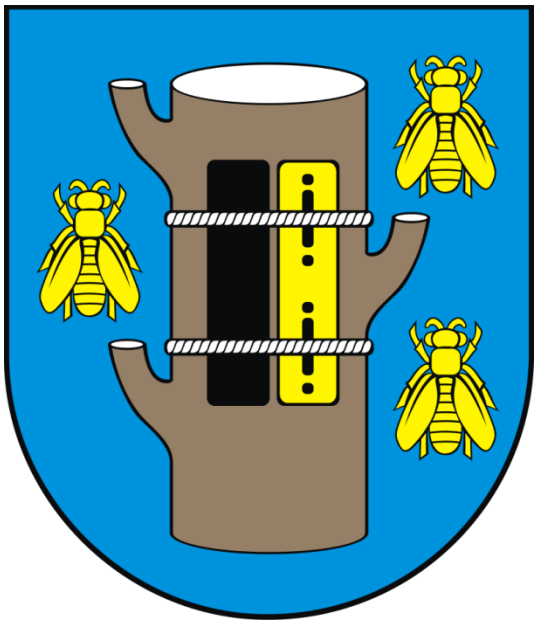

czerwiec, 2021 r.

Zamawiający:
Gmina Bartniczka
Urząd Gminy Bartniczka
ul. Brodnicka 8
87-321 Bartniczka

Wykonawca:
Green Key Joanna Masiota-Tomaszewska
ul. Wagrowska 2/207
61-369 Poznań

Strategia Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025

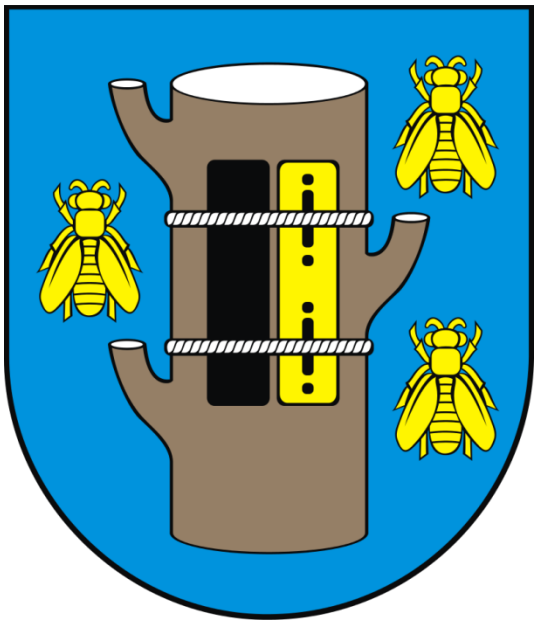

Właściciel firmy:
mgr Joanna Masiota – Tomaszewska

Autorzy opracowania:
mgr Andrzej Karkowski
mgr Kamil Nabagło

w ścisłej współpracy z pracownikami
Urzędu Gminy Bartniczka

czerwiec, 2021 rok

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP 4

1.1. PODSTAWY PRAWNE ORAZ PRZEDMIOT OPRACOWANIA 4
1.2. POTRZEBA, ZAKRES I METODYKA OPRACOWANIA 5

II. WNIOSKI Z „DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY BARTNICZKA 6

2.1. SFERA PRZESTRZENNA 6
2.2. SFERA SPOŁECZNA 9
2.3. SFERA GOSPODARCZA 13

III. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM I PRZESTRZENNYM 15

3.1. WIZJA I MISJA GMINY 20
3.2. CEL STRATEGICZNY, CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W OBSZARZE DZIAŁANIA: PRZESTRZEŃ 22
3.3. CEL STRATEGICZNY, CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W OBSZARZE DZIAŁANIA: SPOŁECZEŃSTWO 24
3.3. CEL STRATEGICZNY, CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W OBSZARZE DZIAŁANIA: GOSPODARKA 25
3.4. ZADANIA SZCZEGÓŁOWE PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI 26

IV. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ ORAZ USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE 28

4.1. KLUCZOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJOWE GMINY BARTNICZKA 28
4.2. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE 29
4.3. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ (OPRACOWANIE GRAFICZNE) 32

V. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI 34

5.1. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA 34
5.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI NA POZIOMIE LOKALNYM 36

VI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII 37

6.1. SYSTEM WDRAŻANIA 38
6.2. MONITORING, EWALUACJA I AKTUALIZACJA DOKUMENTU 39
6.3. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH 45

VII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA 46

VIII. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI 49

SPIS TABEL 52

SPIS RYCIN 52

I. WSTĘP

1.1. PODSTAWY PRAWNE ORAZ PRZEDMIOT OPRACOWANIA

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2019 poz. 1295 ze zm.), gminy prowadzą politykę rozwoju, czyli zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno – gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

13 listopada 2020 r. weszły w życie przepisy wprowadzone ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Zmiany objęły ponad 20 aktów prawnych, w tym kilka bezpośrednio wiążących się z funkcjonowaniem samorządu terytorialnego. W ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym znalazła się – po raz pierwszy w ustawodawstwie krajowym – podstawa prawna dla strategii rozwoju gminy, a także znalazły się szczegółowe regulacje dotyczące sporządzania tego dokumentu.

Co ważne, obecnie jednostki samorządu terytorialnego mogą przygotowywać strategie, które będą instrumentami pozyskiwania środków zewnętrznych, a jednocześnie pełnoprawnymi strategiami rozwoju, stanowiącymi element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju.

Przyjęcie nowej strategii rozwoju – **„Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025”** – wynika więc z konieczności aktualizacji dotychczas obowiązującej „Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2016-2020” przyjętej Uchwałą Nr XV/92/16 Rady Gminy Bartniczka z dnia 25 maja 2016 r. W dotychczas obowiązującym dokumencie wyznaczono na lata 2016-2020 konkretną wizję rozwoju lokalnego, a także poszczególne cele i kierunki rozwoju do 2020 roku uwzględniając wtedy obowiązujący w polityce regionalnej okres programowania obejmujący lata 2014-2020. Dokument opracowano w odniesieniu do obowiązujących norm prawnych, możliwości finansowania przedsięwzięć i aktualnego stanu społeczno-gospodarczego i infrastrukturalnego gminy Bartniczka. W obecnej sytuacji można uznać, iż dokument utracił walor aktualności.

„Strategia Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025” przedstawia i opracowuje kluczowe dla rozwoju jednostki wyzwania oraz zarysowuje cele rozwojowe w odniesieniu do różnego rodzaju obszarów, uwzględniając funkcje przez nie pełnione, występujące potencjały oraz bariery. Celem opracowania strategii jest przedstawienie wytycznych do racjonalnych działań programowych na lata 2021-2025 i poprawa polityki rozwoju gminy Bartniczka. Zawarte w niej rozwiązania przyczynią się do właściwego zrównoważonego rozwoju.

Wynikiem procesu planowania jest dokument zawierający wizję systemu zarządzania jednostką, określający opcje i warunki rozwiązań. Jest on także ważnym środkiem informacji, narzędziem kontroli i materiałem wykorzystywanym do rozwoju systemu w przyszłości.

Podstawy do sporządzania strategii rozwoju gminy określają w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,

- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Przepisy te wskazują na czynności, jakie należy wykonać w trakcie procesu sporządzania strategii, ale nie regulują kolejności ich wykonania.

1.2. POTRZEBA, ZAKRES I METODYKA OPRACOWANIA

Artykuł 10e ustawy o samorządzie gminnym określił zakres merytoryczny przygotowywanej strategii rozwoju na szczeblu gminnym. Zgodnie z nim dokument ten zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby tej strategii, oraz określa w szczególności:

1. cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym,
2. kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
3. oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia,
4. model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy,
5. ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie,
6. obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 512, 1571 i 1815 oraz z 2020 r. poz. 1378), wraz z zakresem planowanych działań,
7. obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań,
8. system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych,
9. ramy finansowe i źródła finansowania.

Strategię rozwoju gminy sporządza się w formie tekstowej oraz graficznej.

W kwietniu 2021 roku przygotowano „DIAGNOZĘ SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY BARTNICZKA". Zakres tematyczny diagnozy określono na podstawie przygotowanego poradnika dla lokalnych samorządów – „Strategia rozwoju gminy krok po kroku". Wydzielono trzy bloki tematyczne:

1. PRZESTRZEŃ:
   - UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ,
   - ŚRODOWISKO NATURALNE,
   - INFRASTRUKTURA TECZNICZNA,
   - PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE,
   - BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE
2. SPOŁECZEŃSTWO:
   - LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE,

- KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE,
- SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA,
- POLITYKA SPOŁECZNA,
- EDUKACJA I WYCHOWANIE,
- KAPITAŁ SPOŁECZNY

3. GOSPODARKA:
   - BEZROBOCIE I RYNEK PRACY,
   - DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ,
   - FINANSE SAMORZĄDOWE.

W osobnym rozdziale przedstawiono analizę SWOT dla omawianych bloków, a następnie wskazano wyzwania i priorytety rozwoju gminy Bartniczka uwzględniające również opinię mieszkańców.

Wyartykułowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej umożliwiło podjęcie decyzji o wyznaczeniu celów rozwojowych w celu osiągnięcia równowagi i podążanie w kierunku zrównoważonego rozwoju w ramach „Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025".

Ważnym elementem opracowania Strategii było także poznanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców, przedsiębiorców, instytucji i organizacji. Dlatego istotnym etapem opracowania dokumentu były konsultacje społeczne. Konsultacje społeczne na potrzeby opracowania dokumentacji prowadzone były od 5 marca 2021 roku do 4 kwietnia 2021 r. (etap diagnostyczny), a następnie …. (etap projektowy).

II. WNIOSKI Z „DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY BARTNICZKA

„DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY BARTNICZKA" została opracowana jako osobny dokument, stanowiąc podstawę do aktualizacji dotychczas obowiązującej strategii rozwoju. Zebrane dane posłużyły przede wszystkim do wyznaczeniu mocnych i słabych stron gminy Bartniczka oraz szans i zagrożeń w postaci analizy SWOT. Główne wnioski z diagnozy miały za zadanie wskazać potencjały i problemy stanowiące bariery rozwojowe na szczeblu tej jednostki.

Poniżej dokonano syntetycznego opisu poszczególnych sfer w ramach przygotowanej diagnozy:

- przestrzeń,
- społeczeństwo,
- gospodarka.

2.1. SFERA PRZESTRZENNA

Gmina Bartniczka jest niewielką jednostką samorządu terytorialnego położoną w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskim w powiecie brodnickim. Strukturę osadniczą omawianej jednostki tworzy 13 sołectw: Bartniczka, Grążawy, Gutowo, Igliczyzna, Jastrzębie, Komorowo, Koziary, Nowe Świerczyny, Radoszki, Samin, Stare Świerczyny, Świerczynki, Łaszewo. Wieś Bartniczka jest siedzibą gminy i na jej obszarze

zlokalizowane są najważniejsze obiekty użyteczności publicznej zaspokające podstawowe potrzeby mieszkańców.

Z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej położenie omawianej jednostki należy uznać za peryferyjne. Gmina znajduje się około 10 km od miasta powiatowego – Brodnicy (15 minut jazdy samochodem), ale odległość do Torunia to już około 75 km (około 1,5 h jazdy samochodem), a do Bydgoszczy aż 120 km (2 h jazdy). Dodatkowo, choć przez teren przebiega linia kolejowa nr 208 przewozy osobowe nie są realizowane, więc mieszkańcy gminy nie mogą bezpośrednio skorzystać z tej formy transportu. Dostęp do infrastruktury lotniczej także jest mocno ograniczony.

Podstawą komunikacji jest transport drogowy. Główną oś komunikacyjną stanowi droga wojewódzka nr 544. Jest to jedna z kluczowych dróg niezbędnych dla zapewnienia spójności komunikacyjnej nie tylko omawianej jednostki, ale całego województwa kujawsko-pomorskiego. Sieć komunikacyjną uzupełniają drogi powiatowe i gminne.

Z danych dotyczących mobilności mieszkańców wynika, że przeważa liczba osób przyjeżdzających do miejsc pracy zlokalizowanych w gminie Bartniczka, nad osobami wyjeżdżającymi.

Pod względem krajobrazowo-przyrodniczym gmina Bartniczka może się pochwalić dużymi walorami. Spośród wymienionych w Ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku form ochrony przyrody znajdują się tu bowiem:

1. Obszar Specjalnej Ochrony „Bagienna Dolina Drwęcy” (PLB040002),
2. Specjalny Obszar Ochrony „Dolina Drwęcy” (PLH280001),
3. Specjalny Obszar Ochrony „Ostoja Lidzbarska” (PLH280012),
4. Rezerwat przyrody Rzeka Drwęca,
5. Rezerwat przyrody Jar Grądowy Cielęta,
6. Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy
7. 5 użytków ekologicznych (bez nazw),
8. pomniki przyrody.

Głównym elementem systemu terenów chronionych w gminie Bartniczka są kompleksy leśne położone na terenie Bagiennej Doliny Drwęcy oraz Górznieńsko - Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Przeważającymi siedliskami są tu cenne przyrodniczo bagna i łąki. Roślinność w tym miejscu jest także silnie zróżnicowana, charakterystyczna dla naturalnych dolin rzecznych. Oprócz łąk, występują tu turzycowiska, trzcinowiska, a także niewielkie laski i zarośla wierzbowe. Lasy łęgowe, nadrzeczne zarośla wierzbowe i zmiennowilgotne łąki trzęślicowe. Dodatkowo teren ten pocięty jest systemem rowów oraz licznymi starorzeczami. Koryto rzeki ma charakter naturalny, rzeka silnie meandruje, wczesną wiosną na ogół wylewa, tworząc rozległe rozlewiska. Obszary te są siedliskami chronionych gatunków ptaków takich jak łabędź krzykliwy, żuraw czy podróżniczek. Gmina charakteryzuje się ogólnie nieco niższą lesistością niż powiat brodnicki i województwo kujawsko-pomorskie ogółem.

Obszar cechuje się raczej niewielką ingerencją w środowisko przyrodnicze i jego stan należy ocenić pozytywnie, choć pewnym zagrożeniem jest wciąż niedostateczna jakość powietrza w całym województwie kujawsko-pomorskim i w gminie Bartniczka również (przekroczenia standardów jakości powietrza w gminie Bartniczka zawarte w „Rocznych ocena jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim” nie są to

dane bezpośrednio zaobserwowane na obszarze gminy, a będące wynikiem modelowania matematycznego). Problemem jest także nienajlepsza jakość wód jeziora Samińskiego.

Choć budowa geologiczna omawianej jednostki jest urozmaicona, nie wiąże się to z występowaniem różnorodnych kopalin. Na obszarze brak jest udokumentowanych złóż.

Z wodociągu według danych Urzędu Gminy Bartniczka korzysta około 96% mieszkańców, a z kanalizacji około 53%. W odniesieniu do średniej dla powiatu brodnickiego i ogólnie gmin powiatu brodnickiego, wyposażenie w sieć wodociągową i kanalizacyjną w % ogółu mieszkańców plasuje omawianą jednostkę poniżej średniej, natomiast należy mieć na uwadze, że gmina Bartniczka jest gminą wiejską i podłączenie wszystkich mieszkańców do kanalizacji czy wodociągu nie zawsze jest możliwe z przyczyn technicznych i ekonomicznych.

Infrastruktura telekomunikacyjna także nie jest jeszcze w pełni rozwinięta – dostęp do szerokopasmowego Internetu jest ograniczony.

Sieć elektroenergetyczna jest w dobrym stanie technicznym. Do sieci przyłączonych jest obecni 65 sztuk instalacji fotowoltaicznych (stan na 2021 rok). W ostatnich latach odnotowano duży postęp w rozwijaniu odnawialnych źródeł energii na omawianym obszarze i należy oczekiwać dalszego rozwoju OZE na obszarze gminy.

Odbiorem odpadów komunalnych z terenu gminy Bartniczka zajmuje się obecnie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Lipnie Sp. z o.o. W Bartniczce przy ulicy Łąkowej 3 funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, do którego mieszkańcy mogą dostarczać odpady takie jak: papier, metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe, szkło, odpady komunalne ulegające biodegradacji (w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji oraz odpady zielone), chemikalia, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady budowlane i rozbiórkowe, zużyte opony. Wymagane prawem poziomy recyklingu mówią, że system gospodarowania odpadami generalnie spełnia swoją podstawową rolę, ale wymaga dalszego usprawnienia w zakresie zwiększenia udziału odpadów segregowanych. Gmina sukcesywnie usuwa także wyroby zawierające azbest.

Pod względem użytkowania terenu jest to typowa gmina rolnicza. Użytki rolne zajmują około 3/4 ogólnej powierzchni gminy. Rolnictwo odgrywa wiodącą rolę w rozwoju gospodarczym tej jednostki. Tereny przemysłowe zajmują zaledwie 7 ha, co stanowi 0,08% powierzchni gminy.

Gmina nie posiada programu rewitalizacji i co jest z tym związane nie ma tu obszarów zdegradowanych rozumianych w myśl ustawy o rewitalizacji, które wymagałyby wyprowadzenia ze stanu kryzysowego poprzez równoważenie zjawisk, które spowodowały jego degradację.

Zasady rozwoju przestrzennego gminy jako całości określa „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bartniczka". Dokumentami opartymi na studium, posiadającymi moc aktu prawnego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2020 r. w granicach gminy obowiązuje 9 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i łączne pokrycie mpzp jest niewielkie – około 1,25% powierzchni omawianej jednostki.

Podstawowymi filarami zapewnienia bezpieczeństwa na omawianym obszarze są:

- Komenda Powiatowa Policji w Brodnicy,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Brodnicy,

– 6 Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP Bartniczka, OSP Grążawy, OSP Jastrzębie, OSP, Świerczyny Nowe, OSP Łaszewo oraz OSP Radoszki).

Z punktu widzenia naturalnych zagrożeń jakie mogą wystąpić na obszarze gminy należy uwzględnić przede wszystkim zagrożenie powodziowe, które dotyczy niewielkiego obszaru w dolinie Drwęcy w północnej części Gminy Bartniczka. Teren ten nie jest jednak zamieszkały, dlatego należy uznać, że bezpieczeństwo publiczne w tym przypadku nie jest zagrożone. Zweryfikowane przez Państwowy Instytut Górniczy dane wskazują, że na obszarze nie ma aktywnych osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi.

2.2. SFERA SPOŁECZNA

Sferę społeczną gminy Bartniczka oceniono prze pryzmat procesów demograficznych, ekonomicznych oraz migracyjnych.

Z zaprezentowanych w „Diagnozie…" danych wyłania się obraz gminy, w której zauważyć można postępujące procesy depopulacyjne. Na rycinie 1 został wskazany także ogólny trend demograficzny dla gminy na najbliższe lata na podstawie opracowania „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030" (GUS, 2017 rok). Należy wyjaśnić, że przytoczone opracowanie jako punkt wyjścia przyjęło stan ludności w dniu 31.12.2016 r. w obowiązującym wówczas podziale administracyjnym. Wynika z niego do około 2024 roku liczba mieszkańców będzie wzrastać, natomiast potem powoli spadać. Dostępne już dane roczne za lata 2017-2019 (zaznaczone na rycinie 1 kolorem czerwonym) nie potwierdzają jednak tego trendu i liczba mieszkańców sukcesywnie maleje. Prawdopodobnie ów trend będzie się nasilał w najbliższych latach. Nie są jeszcze znane całkowite skutki pandemii COVID-19, ale z pewnością ona również będzie miała dodatkowy negatywny wpływ na liczbę mieszkańców gminy w najbliższych latach i należy się spodziewać raczej spadku liczby mieszkańców niż wzrostu.

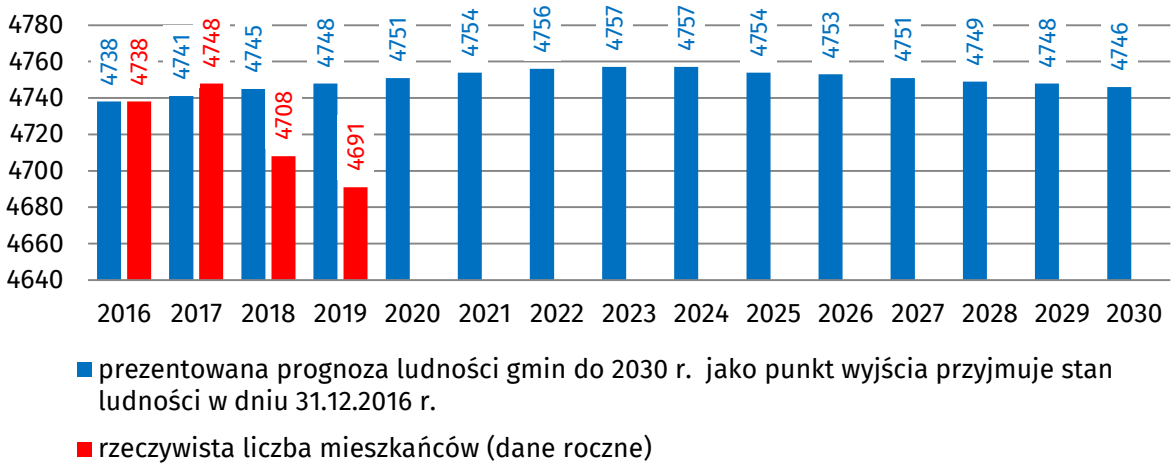

Ryc. 1. Liczba mieszkańców gminy w latach 2016-2019 oraz prognoza demograficzna na lata 2017-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przebieg postępujących procesów demograficznych na terenie opisywanego obszaru przedstawiono również poprzez piramidę wieku. Wśród mężczyzn dominująca jest

grupy wiekowa 30-39 lat, wśród kobiet podobnie. Liczną grupą wiekową (zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn) są także osoby w wieku 55-59 lat, które w najbliższych latach będą wchodzić w wiek emerytalny. Wyraźnie niższa za to jest grupa osób w wieku 15-19 lat – wchodząca na rynek pracy. Zauważalna jest także wyraźna przewaga kobiet w wieku powyżej 60 r.ż. nad mężczyznami.

Zgodnie z prognozami GUS zauważa się, że w wyniku zmian liczby ludności w poszczególnych grupach wieku w kolejnych latach nastąpi pogłębienie starzenia się ludności wyrażone współczynnikiem starości demograficznej rozumianym jako udział grupy ludności wieku 65 lat i więcej w ogólnej populacji. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w 2030 roku szacowany jest na około 20% ogólnej liczby mieszkańców (na koniec 2019 roku było to około 16,2%). Należy również wskazać, że gmina Bartniczka znajduje się w Załączniku nr 2 „Wykaz gmin województwa kujawsko-pomorskiego zakwalifikowanych do Obszaru negatywnej sytuacji społeczno-gospodarczej zidentyfikowanego na poziomie regionalnym" do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ - obszary negatywnej sytuacji społeczno-gospodarczej, na którym występują problemy zaawansowanych procesów starzenia się społeczeństwa. Szczegółowe dane za lata 2016-2019 oraz prognoza do roku 2030 zaprezentowana jest na rycinie 2.

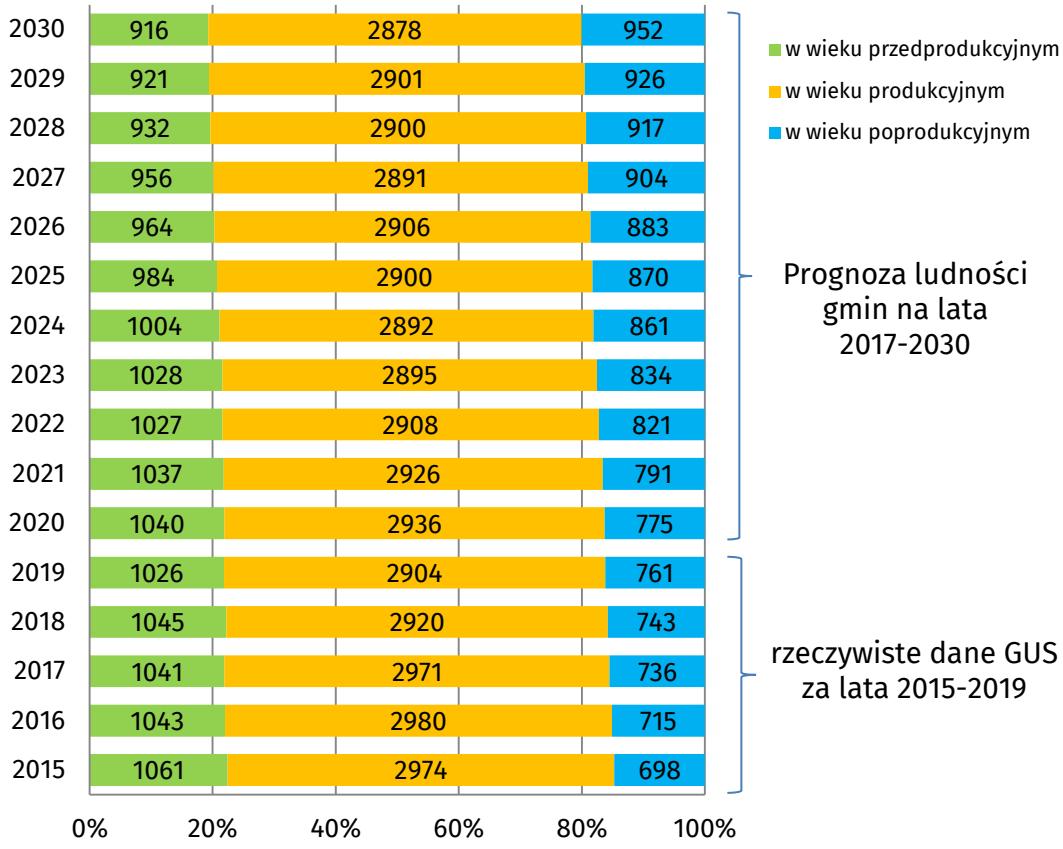

Ryc. 2. Liczba ludności gminy Bartniczka w latach 2015-2019 (dane GUS) oraz prognoza demograficzna do roku 2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza danych demograficznych dla gminy Bartniczka pokazuje, że są one bardziej korzystne niż średnie wartości dla powiatu brodnickiego i województwa kujawsko-pomorskiego ogółem.

Dane dotyczące migracji sugerują przełamanie negatywnego trendu związanego z przewagą emigrantów nad emigrantami może być w najbliższych latach trudne. W latach 2016-2019 saldo migracji było rokrocznie ujemne.

Podsumowując dane o ludności i demografii gminy, należy wskazać, że przemiany, w tym zmiany struktur wieku populacji będą mieć w najbliższych latach duże znaczenie w procesie zarządzania sferą usług publicznych. Starzenie się społeczeństwa wymagać będzie m. in. zwiększonych nakładów na sferę związaną z zapewnieniem opieki osobom starszym, z kolei duża liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym zwraca uwagę na odpowiednie dostosowanie rynku pracy. Opisane powyżej procesy demograficzne wpłyną na rosnące potrzeby społeczeństwa lokalnego w zakresie dostępności do usług publicznych (edukacyjnych, zdrowotnych, sportowo-rekreacyjnych, administracyjnych itd.).

W „Diagnozie…" przedstawiono również zasoby/potencjały jak również ograniczenia/zagrożenia związane z infrastrukturą społeczną, rekreacyjną i kulturową.

Instytucją promowania kultury w gminie Bartniczka jest Wydział Oświaty Kultury i Sportu. W gminie nie ma zlokalizowanego gminnego ośrodka kultury. Miejscami publicznej infrastruktury w zakresie jej upowszechniania i realizacji zajęć są świetlice wiejskie w miejscowościach: Radoszki, Bartniczka, Grążawy, Stare Świerczyny, Komorowo oraz Igliczyzna. Pod względem technicznym są to obiekty niewymagające pilnego remontu w najbliższych latach. W wymienionych obiektach organizowane są takie uroczystości skierowane do mieszkańców gminy jak Dzień Kobiet, Gminny Dzień Papieski czy Święto Niepodległości. Działalność kulturalną w gminie prowadzi również biblioteka gminna w Bartniczce z dwoma filiami: w Radoszkach oraz Jastrzębiu. W sołectwach działają również krzewiące kulturę organizacje pozarządowe.

Odnosząc się do uwarunkowań związanych krzewieniem kultury na omawianym obszarze odniesiono się również do rysu historycznego, który wiąże się z obecnością cennych, także pod względem turystycznym, obiektów. W gminie zlokalizowanych jest kilka zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu:

- Kościół parafialny p.w. św. Marcina w Grążawach – nr A/367 w Rejestrze, czas powstania to 1752 rok,
- Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP w Jastrzębiu – nr A/344, czas powstania – 1821 rok,
- Kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca i Mikołaja w Radoszkach – nr A/366, czas powstania 1717 rok.

Oprócz obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych WUOZ w Toruniu, w gminie znajdują się także 135 zabytków nieruchomych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków. Na obszarze gminy zlokalizowane są również dużo starsze zabytki archeologiczne. Najcenniejsze to dwa grodziska posiadające własną ekspozycję terenową – w miejscowościach Grążawy (rej. zab. archeolog. Nr C/65 09.01.1968) i Radoszki (rej. zab. archeolog. Nr C/5 18.12.1933) oraz jedna osada podgrodziskowa – również w miejscowości Grążawy (rej. zab. archeolog. Nr C/65 22.05.2003). Opisane w „Diagnozie…" obiekty są raczej ogólnodostępne. Wydaje się jednak, że ich potencjał turystyczny nie jest obecnie

dostatecznie wykorzystany. Główną słabością jest z pewnością nierozbudowana infrastruktura – brak dobrej nawierzchni dróg i ścieżek rowerowych prowadzących do obiektów.

Na walory kulturowe gminy Bartniczka składa się także dziedzictwo niematerialne takie jak tradycje, zwyczaje, przekazy ustne oraz umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa. Nazwa „Bartniczka" wywodzi się od barci lub bartników i pień drzewa bartnego wpisany w godło herbowe gminy Bartniczka jest zgodny z lokalną tradycją historyczną. Każdego roku w Bartniczce odbywa się np. „Święto Miodu" podczas którego prezentowane są produkty z miodu i wosku pszczelego, a także zagrody sołeckie z całej gminy.

Na opisywanym terenie funkcjonuje niewielkie zaplecze turystyczne, na które składa się rozproszona agroturystyka. Gmina Bartniczka oferuje również następujące miejsca rekreacji i wypoczynku:

1. place zabaw w: Gutowie, Radoszkach, Bartniczce, Grążawach, Łaszewie, Starych Świerczynach, Nowych Świerczynach, Jastrzębiu i Igliczyźnie,
2. siłownie w: Gutowie, Radoszkach, Bartniczce, Grążawach, Łaszewie, Nowych Świerczynach i Jastrzębiu,
3. boiska w: Radoszkach przy szkole podstawowej oraz wiejskie do piłki nożnej, w Bartniczce „ORLIK", Jastrzębiu przy szkole podstawowej oraz w Grążawach.

Część z wymienionych obiektów wymaga remontu z uwagi na duże zużycie, tj. place zabaw w Gutowie, Grążawach, Radoszkach i Łaszewie. Planowana jest także budowa zespołu boisk sportowych w Jastrzębiu, ponieważ brakuje takiego obiektu w gminie.

Kolejnym elementem oceny sfery społecznej gminy Bartniczka było przedstawienie i zinterpretowanie danych dotyczących polityki społecznej. Pomoc osobom potrzebującym w gminie Bartniczka odbywa się na wielu polach. Główną instytucją pomocy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartniczce, a rolę wspierającą odgrywają działające na obszarze stowarzyszenia.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi obecnie na bieżąco zajęcia w Dziennym Domu Pobytu Wigor w Grążawach dla seniorów oraz osób niesamodzielnych. W ramach terapii zajęciowej prowadzone są czynności o charakterze zajęć manualnych (fizyczne i umysłowe), które mają na celu poprawienie sprawności psychicznej, fizycznej i społecznej. Terapia zajęciowa integruje i aktywizuje pensjonariuszy, pozwala na nawiązanie bliższych kontaktów poprzez rozmowy i wspólne rozwiązywanie problemów, a także pozwala pozyskać informacje o zainteresowaniach czy stanie zdrowia.

Przytoczone w „Diagnozie..." dane świadczą, że mieszkańcy gminy Bartniczka w coraz mniejszym stopniu korzystają ze świadczeń otrzymywanych z ośrodka pomocy społecznej, co jest pozytywną tendencją.

W gminie Bartniczka w latach 2016-2020 dominujące przyczyny udzielenia pomocy społecznej to odpowiednio: bezrobocie, niepełnosprawność oraz ubóstwo. Pozostałe (sieroctwo, bezdomność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania,

zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa lub ekologiczna) mają mniejsze znaczenie.

Realizację podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej mieszkańcy opisywanego obszaru realizują głównie poza terenem gminy Bartniczka. W gminie funkcjonuje tylko jeden ośrodek zdrowia w miejscowości Jastrzębie. Najbliższy szpital powiatowy znajduje się w Brodnicy.

Kapitał społeczny opisywanej jednostki został oceniony przez pryzmat funkcjonujących tu organizacji pozarządowych oraz uczestnictwa w życiu społecznym wyrażonego frekwencją w wyborach. Wnioski są następujące:

- na terenie funkcjonuje kilkanaście organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszeń oraz fundacji. Zakres ich działalności statutowej także jest urozmaicony. Część z nich zajmuje się promowaniem kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, a także promowaniem turystyki czy rekreacji. Wskaźnik „fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców" wzrasta, co świadczy o rosnącej roli tej formy aktywności, ale jednocześnie wciąż utrzymuje się na niższym poziomie niż średnia dla województwa, powiatu brodnickiego i większości gmin powiatu,
- frekwencja w wyborach na obszarze gminy Bartniczka jest dość niska.

Ostatnim ocenianym w „Diagnozie..." elementem sytuacji społecznej była edukacja i wychowanie. Przedstawiono zasób placówek kształcenia podstawowego. Odniesiono się również do poziomu nauczania poprzez przedstawienie wyników egzaminu ósmoklasisty w 2020 roku. Przedstawione dane wskazują, że uczniowie uzyskali gorsze wyniki niż średnia dla województwa i powiatu brodnickiego, co zostało skonkludowane wnioskiem, iż należy dążyć do poprawy jakości kształcenia w placówkach szkolnych zlokalizowanych na obszarze gminy.

2.3. SFERA GOSPODARCZA

Sfera gospodarcza gminy Bartniczka została przedstawiona w podziale na:

- bezrobocie i rynek pracy,
- działalność gospodarczą i przedsiębiorczość,
- finanse publiczne.

Analiza danych z lat 2010-2019 pozwala zauważyć duży spadek bezrobocia – z maksymalnego poziomu 9,1% w 2012 roku do 4,3% w 2019 roku (rycina 3). Porównując bezrobocie w gminie Bartniczka do gmin powiatu brodnickiego, to nie odbiega ono znacząco od nich.

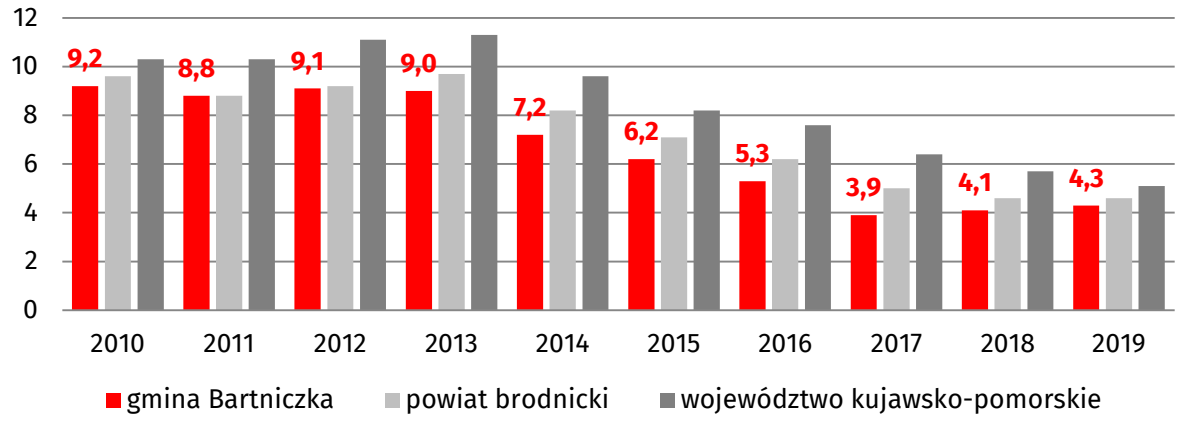

Ryc. 3. Udział bezrobotnych w % zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bezrobocie trwałe należy natomiast uznać za rosnący problem w gminie Bartniczka. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy co najmniej rok, wzrósł w latach 2016-2020 z 33,54% do 47,66%, czyli niemal o połowę.

Wśród osób bezrobotnych zdecydowanie dominują kobiety, które stanowią około 2/3 ogółu bezrobotnych. Według stanu na koniec 2020 roku największą grupę osób bezrobotnych stanowią osoby w wieku 35-44 lat (około 26%), choć należy zauważyć, że w poprzednich latach była to grupa osób w wieku 25-35 lat. Sugerować to może narastające problemy ze znalezieniem pracy przez osoby coraz starsze, którym trudniej jest odnaleźć się na rynku pracy. Są to także roczniki wyżu demograficznego lat 80. ubiegłego wieku – osób w tym wieku jest po prostu więcej w liczbach bezwzględnych co przekłada się na liczbę bezrobotnych.

Pod względem wykształcenia dominującą grupą są osoby słabo wykształcone – posiadające wykształcenie na poziomie gimnazjalnym lub poniżej, a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – osoby takie stanowią około połowę osób bezrobotnych.

Najbardziej rozwiniętymi sekcjami działalności gospodarczej prowadzonymi na terenie analizowanej jednostki są budownictwo oraz handel hurtowy i detaliczny, a w dalszej kolejności, działalności związane z przetwórstwem przemysłowym czy transportem i gospodarką magazynową. W strukturze wielkościowej podmiotów działających w gminie Bartniczka dominują mikro i małe przedsiębiorstwa.

Według danych za rok 2019 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 1 tys. ludności wynosiła 66 i rokrocznie zwiększa się. Analiza wskaźników dotyczących podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy Bartniczka została przeprowadzona także w oparciu o porównanie do wskaźników określonych dla powiatu brodnickiego i województwa kujawsko-pomorskiego. Po uwagę wzięto:

- podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności,
- podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym,
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności.

Wszystkie tak zaprezentowane w „Diagnozie…" wskaźniki prezentują niższy poziom przedsiębiorczości niż dane dla powiatu czy województwa. Porównując te dane do innych gmin powiatu brodnickiego omawiana jednostka nie odbiega od nich znacząco.

Ważnym źródłem utrzymania mieszkańców jest także rolnictwo (głównie małoobszarowe). Jak wspomniano wcześniej, użytki rolne ogółem zajmują aż 3/4 powierzchni analizowanej jednostki. W powierzchni zasiewów dominują zboża – przede wszystkim pszenżyto ozime, mieszanki zbożowe jare oraz pszenica ozima. Duży udział w strukturze zasiewów mają także uprawy przemysłowe, jęczmień jary oraz rzepak i rzepik.

Ostatnim badanym elementem sfery gospodarczej gminy Bartniczka były finanse samorządowe. Dochody ogółem gminy Bartniczka w 2019 r. wyniosły ponad 24 mln zł i były o 48,31% wyższe niż w 2015 r. Jest to wyższa dynamika niż w przypadku uśrednionych wartości dla gmin bez miast na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim, co może być spowodowane niższą bazą. W zakresie dochodów ogółem na 1 mieszkańca, gmina Bartnicza (5 121,82 zł w 2019 r.) mieści się w średniej wartości dla gmin bez miast na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim (5 255,92 zł) i jednocześnie odbiega w niewielkim stopniu negatywnie od wskaźników dla porównywanych gmin sąsiednich.

Wśród wydatków gminy Bartniczka największe kwoty przeznaczane są na dziedziny takie jak oświata i wychowanie (27,92%), rodzina (18,81%), pomoc społeczna (13,43%) i gospodarka komunalna i ochrona środowiska (10,36%). Istotnym wskaźnikiem, który daje wyobrażenie o polityce danego samorządu jest udział wydatków majątkowych (przede wszystkim inwestycyjnych) w wydatkach ogółem. W latach 2015-2019 gmina Bartniczka przeznaczyła na cele inwestycyjne oraz inne wydatki majątkowe łącznie 16,08% swoich wydatków ogółem. Jest to wskaźnik wyższy od średniej wojewódzkiej (15,20%), a także wyższy od większości porównywanych gmin.

W zakresie struktury dochodów gmina Bartniczka nie wyróżnia się na tle przeciętnych wartości dla gmin w powiecie brodnickim z nią sąsiadujących. Każda ze składowych: dochody własne, dotacje ogółem oraz subwencja ogólna stanowią mniej więcej trzecią część dochodów ogółem. W innych gminach rozkład ten jest jednak mniej równomierny. W zakresie dochodów własnych należy zauważyć relatywnie niewielkie znaczenie dochodów z majątku gminy.

Na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Bartniczka na lata 2021-2030 ustalono także podstawowe wielkości określające możliwości budżetowe gminy w najbliższych latach.

III. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM I PRZESTRZENNYM

W ramach strategii rozwoju konieczne jest opracowanie celów strategicznych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym czyli stanu do którego się dąży. Cel opisuje przejście od sytuacji zastanej, wyjściowej (zdiagnozowanej) do sytuacji pożądanej. Cele rozwojowe opisują zatem stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia strategii rozwoju. Powinny one pozostawać w ścisłej relacji wynikowej z wnioskami

z „Diagnozy…". W praktyce określa się je różnymi metodami – w tym m.in. za pomocą analizy SWOT (i analizy TOWS/ SWOT) lub drzewa problemów (i celów).

Poniżej w tabeli przedstawiono analizę SWOT według opisywanych wcześniej bloków tematycznych. Ocenę poszerzono o wnioski płynące z badania ankietowego. Na podstawie analizy zaproponowano w dalszej części opracowania misję i wizję gminy Bartniczka na lata 2021-2025, a także cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań.

Tabela 1. Analiza SWOT dla gminy Bartniczka

PRZESTRZEŃ	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
	– położenie przy drodze wojewódzkiej nr 544, – urozmaicony teren, zróżnicowany pod względem geomorfologicznym, przyrodniczym i krajobrazowym, – dodatni bilans dotyczący mobilności mieszkańców, – dobry stan infrastruktury elektroenergetycznej, – osiąganie przez gminę wszystkich poziomów recyklingu, – mały stopień ingerencji człowieka w środowisko naturalne, – wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego wyrażony niewielką liczbą przestępstw	– peryferyjne położenie względem dużych miast regionu, – brak linii kolejowej, – brak ścieżek rowerowych, – położenie w obszarze przekroczeń zanieczyszczeń takich jak ozon oraz benzo(a)piren (wynika to z modelowania matematycznego rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w atmosferze), – brak sieci gazowej i systemu ciepłowniczego, – duża liczba szamb, – niski poziom pokrycia obszaru mpzp
	SZANSE	**ZAGROŻENIA**
	– inwestycje w poprawę stanu dróg przebiegających przez obszar gminy, – duże walory krajobrazowe (w tym – duża powierzchnia obszarów prawnie chronionych), – rozwijający się sektor OZE, – rozwój produkcji rolniczej metodami ekologicznymi, – możliwość pozyskiwania funduszy unijnych na rozwój turystyki, – rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, – nacisk na racjonalne gospodarowanie energią i ograniczanie emisji w skali europejskiej i krajowej, – rozwój technologii energooszczędnych oraz ich coraz większa dostępność (np. tanie energooszczędne źródła światła)	– uzależnienie demontażu, odbioru i transportu wyrobów zawierających azbest od funduszy zewnętrznych, – słaby dostęp do infrastruktury gazowej, – niska rentowność przewozów pasażerskich (PKS, busy) na obszarach wiejskich, – kosztowne instalacje / inwestycje oparte na odnawialnych źródłach energii

SPOŁECZEŃSTWO	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
	– lepsza struktura demograficzna w porównaniu do województwa i powiatu, – mniejsze obciążenie demograficzne względem województwa i powiatu, – dobry stan techniczny świetlic wiejskich, – organizowanie imprez, uroczystości, warsztatów itp. w świetlicach wiejskich i bibliotece, – obecność organizacji pozarządowych na terenie gminy, – obecność cennych pod względem kulturowym i turystycznym zabytków, w tym archeologicznych, – mniejszy w porównaniu powiatu i większości gmin w powiecie brodnickim udział osób korzystających z pomocy społecznej	– zaburzona piramida wieku, – brak gminnego ośrodka kultury, – brak klubów sportowych, – niski poziom zagospodarowania turystycznego, – duży poziom zużycia infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, – słaba oferta kulturalna i sportowa skierowana do mieszkańców, – brak możliwości realizacji specjalistycznych usług medycznych na obszarze gminy, – niski zasób mieszkań komunalnych, – niski poziom skolaryzacji, – znacznie niższy poziom wykształcenia mieszkańców w porównaniu do średniej dla województwa, – raczej niski poziom kształcenia w porównaniu do średniej dla województwa i powiatu, – niska aktywność stowarzyszeń działających na obszarze gminy, – słaby poziom kapitału społecznego mieszkańców mierzony frekwencją w wyborach czy oceną uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych przez respondentów badania ankietowego,
	SZANSE	**ZAGROŻENIA**
	– dostosowanie rynku pracy do zmieniającej się struktury ekonomicznej mieszkańców, – konieczność zwiększenia dostępności do podstawowych usług publicznych (edukacyjnych, zdrowotnych, itp.), – kultywowanie dziedzictwa kulturowego regionu, – wykorzystanie potencjału turystycznego drzemiącego w Drwęcy i innych obiektach, – aktywizacja kulturowa i rekreacyjna coraz większej części społeczeństwa, – podniesienie standardów i rozszerzenie usług opieki medycznej na poziomie regionu	– ujemny bilans migracji (przewaga wymeldowań nad zameldowaniami), – starzejące się społeczeństwo, – emigracja zarobkowa, – duża grupa osób wchodzących w najbliższych latach w wiek emerytalny, – zmniejszająca się liczba osób wchodzących na rynek pracy w najbliższych latach

GOSPODARKA	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
	– niskie bezrobocie, – wzrastające dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, – duży udział wydatków majątkowych gminy w strukturze ogółu wydatków, – duże nacisk na inwestycje związane z transportem i ochroną środowiska podnoszące atrakcyjność gospodarczą obszaru, – utrwalone tradycje upraw i hodowli	– rosnący udział bezrobotnych trwale, – dominująca grupa kobiet wśród osób bezrobotnych, – niskie kwalifikacje osób bezrobotnych (przewaga bezrobotnych – z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i zawodowym), – niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców, – dominacja mikroprzedsiębiorstw, – dominacja małoobszarowego rolnictwa, – brak inwestycji w turystykę, – niska ocena dostępności mieszkańców do oferty edukacyjnej (kursy, szkolenia)
	SZANSE	**ZAGROŻENIA**
	– dostosowanie rynku pracy do potrzeb, – prognozowany stabilny wzrost dochodów gminy, – niższe niż w większych jednostkach administracyjnych koszty produkcji i robocizny, – rozwój produkcji rolniczej metodami ekologicznymi, – warunki rozwoju agroturystyki jako element wspomagającej formy uzyskiwania dodatkowych dochodów poza rolnictwem oraz sposób na poniesienie poziomu życia na wsi, – rozwój rodzinnego przetwórstwa rolno-spożywczego (wyroby regionalne), – możliwość pozyskiwania funduszy unijnych na rozwój turystyki, – wspieranie rozwoju lokalnych firm	– długoterminowe skutki COVID-19 na rynek pracy, – narastające problemy ze znalezieniem pracy przez osoby coraz starsze, – duże uzależnienie dochodów gminy od dotacji i subwencji, – klęski żywiołowe w rolnictwie, – potencjalna konkurencyjność inwestycyjna sąsiednich gmin, – brak inwestorów z okolicznych gmin

Źródło: opracowanie własne

3.1. WIZJA I MISJA GMINY

Misja Gminy Bartniczka na lata 2021-2025 w zwięzły sposób precyzuje istotę działań i podstawowe funkcje do spełnienia na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Jest pochodną zdiagnozowanych mocnych i słabych stron jak i oceną oraz szans i zagrożeń zaobserwowanych na obszarze gminy Bartniczka.

Kierując się tymże posłannictwem sformułowana **misja** Samorządu Gminy Bartniczka brzmi:

Gmina Bartniczka jako misję przyjmuje zrównoważony rozwój, który uwzględnia potrzeby mieszkańców i konieczność rozbudowy infrastruktury technicznej, przy jednoczesnym poszanowaniu i wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych

Tak określona misja pozwala na wyznaczenie **wizji** Gminy Bartniczka, rozumianej jako projekcja stanu, do jakiego dąży społeczność lokalna i reprezentująca ją władza samorządowa. Mając na uwadze nadrzędny cel rozwoju, jakim jest zapewnienie jego mieszkańcom wysokiej jakości życia realizowana będzie następująca wizja rozwoju Gminy Bartniczka.

Gmina Bartniczka jest obszarem przyjaznym dla mieszkańców o rozwiniętym potencjale społecznym i gospodarczym, dbającym o dobry stan środowiska przyrodniczego i tożsamość kulturową regionu

Strategia rozwoju zakłada realizację działań zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz planowanymi przez jednostkę inwestycjami. Zadania własne Gminy Bartniczka, w zakresie spraw związanych z rozwojem lokalnym wynikają przede wszystkim z ustawy o samorządzie gminnym, ale także z innych ustaw sektorowych dotyczących np. ochrony środowiska, gospodarki odpadami, sieci infrastrukturalnych, w szczególności wodociągów i kanalizacji itp.

Przy sporządzaniu celów strategicznych w zakresie szeroko pojętej polityki rozwoju Gminy Bartniczka opierano się na zapisach ustaw, jednak w większości cele i działania kierunkowe sporządzone zostały w oparciu o wyniki ankietyzacji mieszkańców, spotkanie z mieszkańcami, a także w oparciu o zaplanowane przez samorząd gminny oraz instytucje i podmioty działające na tym terenie, inwestycje i przedsięwzięcia.

Wyznaczone cele strategiczne, a w ich ramach cele operacyjne i kierunki działań, jakie należy podjąć w zakresie polityki rozwoju na terenie Gminy Bartniczka stanowią podstawę dla realizacji konkretnych zadań inwestycyjnych na przestrzeni wielu lat, które to zaprezentowano w dalszej części opracowania. Zaznacza się, że część zadań realizowanych w ramach jednego celu, może także wpływać na realizację innych celów.

Założenia programowe dokumentu przewidują rozwój społeczno-gospodarczy i infrastrukturalny obszaru gminy Bartniczka. Należy przy tym stwierdzić, że główne działania skupione są na rozwoju aktywności lokalnego społeczeństwa. Wszelkie działania w zakresie rozwoju infrastruktury będą realizowane jako czynnik niezbędny dla zapewnienia miejscowej ludności warunków do odpowiedniego rozwoju społecznego, zawodowego czy podnoszenia jakości kształcenia. Przykładowo budowa czy rozbudowa miejsc aktywizacji społecznej realizowana będzie dla zapewnienia odpowiednich warunków realizacji przedsięwzięć o charakterze kulturalnym i rozwojowym dla miejscowej ludności. Natomiast rozwój sieci infrastrukturalnej (np. wodociągowa, kanalizacyjna, itp.) czy dalsze kształtowanie systemu gospodarowania odpadami będą skutkowały wzrostem atrakcyjności terenu dla inwestorów. Przełoży się to w konsekwencji na tworzenie nowych miejsc pracy w analizowanej jednostce i spadek liczby osób bezrobotnych. Z kolei rozbudowa sieci drogowej regionu połączona z tworzeniem sieci ścieżek pieszych i rowerowych zaowocuje wzrostem bezpieczeństwa dla osób korzystających z tej infrastruktury.

W strategii przewidziano działania na rzecz wykorzystania zasobów przyrodniczych gminy Bartniczka, m.in. poprzez kształtowanie i ochronę terenów zielonych oraz zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne poszczególnych obszarów. Będzie ono połączone z dostosowaniem terenów, tak by były one dostępne dla wszystkich, również dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej czy osób starszych.

Niniejszy dokument przewiduje również działania na rzecz efektywnego wykorzystywania budynków poprzez ich termomodernizację i wyposażenie w instalacje do wykorzystywania energii odnawialnej (kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne, pompy ciepła). Takie działania mają na celu poprawę warunków rozwoju mieszkańców oraz pokonywanie barier rozwojowych pomiędzy sąsiednimi regionami.

Na realizację wyznaczonych celów strategicznych, w największej mierze ma wpływ Urząd Gminy Bartniczka, który realizuje zadania własne i zadania koordynowane (wspólne z innymi jednostkami oraz innymi podmiotami zajmującymi się chociażby infrastrukturą drogową, np. powiat).

Zadania własne to przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji samorządu Gminy Bartniczka, natomiast zadania koordynowane to zadania, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i krajowego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym.

Należy zaznaczyć, że polityka rozwoju oraz działania mające prowadzić do zrównoważonego rozwoju nie są tylko zadaniami realizowanymi na poziomie lokalnym, przez samorząd gminny. Działania są ukierunkowane poprzez działania prowadzone również na szczeblu krajowym, wojewódzkim oraz regionalnym.

Proces zarządzania jednostką samorządową w postaci planowania konkretnych inwestycji spoczywa głównie na władzach samorządowych. Mając na uwadze spójność koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi szczeblami władz samorządowych i rządowych, a także współpracę z pozostałymi partnerami, zarządzanie rozwojem Gminy Bartniczka przy pomocy strategii rozwoju wymagać będzie ustalenia roli i zakresu

działania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jej realizację oraz systemu monitoringu, co uczyniono w dalszej części opracowania.

Władze samorządowe pełnią w odniesieniu do strategii kilka funkcji. Jedną z ważniejszych jest funkcja regulacyjna, na którą składają się akty prawa lokalnego – uchwały oraz decyzje administracyjne związane odpowiednio z określonymi obszarami zagadnień gospodarczych. Władze pełnią również funkcje wykonawcze i kontrolne. Pożądane jest, aby władze pełniły również funkcje wspierające dla podmiotów zaangażowanych w rozwój obszaru oraz funkcje kreujące działania ukierunkowane na poprawę stanu jednostki.

„Strategia Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025" wyznacza trzy cele strategiczne, rozwinięte w cele operacyjne. Realizacja celów następuje na poziomie konkretnych kierunków działań. Cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań zaprezentowano w kolejnych podrozdziałach.

3.2. CEL STRATEGICZNY, CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W OBSZARZE DZIAŁANIA: PRZESTRZEŃ

1. OBSZAR DZIAŁANIA: PRZESTRZEŃ

CEL STRATEGICZNY I: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ OCHRONA I WYKORZYSTANIE ZASOBÓW I WALORÓW PRZYRODNICZYCH GMINY BARTNICZKA

1) **Cel operacyjny – 1.1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb ludności – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:**
   - 1.1.1 rozbudowa, modernizacja i utrzymanie dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (oświetlenie, chodniki, drogi rowerowe itp.),
   - 1.1.2 rozbudowa, modernizacja i utrzymanie pozostałych dróg,
   - 1.1.3 budowa infrastruktury pieszej i rowerowej,
   - 1.1.4 modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej,
   - 1.1.5 dofinansowanie kosztów budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie nie jest planowana budowa sieci kanalizacyjnej,
   - 1.1.6 modernizacja i rozbudowa sieci energetycznych,
   - 1.1.7 rozwój gospodarki odpadami,
   - 1.1.8 demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest,
   - 1.1.9 zwiększenie zasięgu sieci Internet i sieci telefonii komórkowej,
   - 1.1.10 sukcesywne prowadzenie remontów i modernizacji budynków, ze szczególnym uwzględnieniem budynków będących w zasobie komunalnym Gminy Bartniczka.

2) **Cel operacyjny – 1.2. Wykorzystanie potencjału przyrodniczego Gminy Bartniczka – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:**
   - 1.2.1 pielęgnacja zieleni i obszarów cennych pod względem przyrodniczym w celu zachowania ich wartości,
   - 1.2.2 zagospodarowanie terenów przeznaczonych do celów rekreacji: wyposażenie w infrastrukturę rekreacyjną oraz sanitarną,
   - 1.2.3 ochrona zasobów wód podziemnych poprzez właściwe zagospodarowanie nieczystości ciekłych,
   - 1.2.4 właściwe zarządzanie wodami opadowymi.

3) **Cel operacyjny – 1.3. Inwestycje w odnawialne źródła energii i poprawa sprawności energetycznej budynków – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:**
   - 1.3.1 inwestycje w odnawialne źródła energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła, panele fotowoltaiczne),
   - 1.3.2 eliminacja źródeł niskiej emisji, wymiana nieefektywnych źródeł ogrzewania budynków,
   - 1.3.3 poprawa parametrów energetycznych budynków poprzez prowadzenie kompleksowej termomodernizacji,
   - 1.3.4 prowadzenie edukacji społeczeństwa i promocji efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i ekologicznego trybu życia.

4) **Cel operacyjny – 1.4. Ochrona i właściwe wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego Gminy Bartniczka – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:**
   - 1.4.1 utrzymanie pełnej wartości terenów cennych przyrodniczo,
   - 1.4.2 wdrożenie stałej strategii estetyzacji miejscowości,
   - 1.4.3 podjęcie działań mających na celu zachęcenie mieszkańców do dbałości o teren własnych posesji i otoczenia, np. poprzez organizację konkursów na najpiękniejszy ogród czy najlepiej utrzymaną posesję,
   - 1.4.4 odnowa i konserwacja obiektów zabytkowych i historycznych przy wykorzystaniu dostępnych środków,
   - 1.4.5 wyprowadzenie ze stanu kryzysowego zdegradowanych pod względem architektonicznym i estetycznym obszarów zabudowy,
   - 1.4.6 prowadzenie i wspieranie inicjatyw z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego,
   - 1.4.7 zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, historycznych i kulturowych,
   - 1.4.8 promocja walorów i zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych m.in. poprzez przewodniki, biuletyny, mapy i inne dostępne media.

3.3. CEL STRATEGICZNY, CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W OBSZARZE DZIAŁANIA: SPOŁECZEŃSTWO

2. OBSZAR DZIAŁANIA: SPOŁECZEŃSTWO

CEL STRATEGICZNY II: WYSOKA JAKOŚĆ OFEROWANYCH USŁUG SPOŁECZNYCH ORAZ AKTYWIZACJA SPOŁECZEŃSTWA

1) **Cel operacyjny – 2.1 Stworzenie warunków dla rozwoju społeczno – zawodowego miejscowej ludności – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań**
   - 2.1.1 rozwój działalności świetlic wiejskich,
   - 2.1.2 wspieranie rozwoju szkół i placówek filialnych wraz z ich zasobem bibliotecznym,
   - 2.1.3 budowa, rozbudowa i wyposażenie obiektów aktywizacji społecznej mieszkańców (świetlice wiejskie, remizy OSP, Dzienny Dom Pobytu „Wigor" itp.),
   - 2.1.4 budowa / modernizacja obiektów sportowych i rekreacyjnych (boiska sportowe, siłownie zewnętrzne itp.),
   - 2.1.5 budowa / modernizacja placów zabaw w celu zapewnienia miejsc aktywności dla dzieci,
   - 2.1.6 wsparcie dla szkoleń i przekwalifikowania bezrobotnych do potrzeb rynku pracy (we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Brodnicy),
   - 2.1.7 prowadzenie i wspieranie działań związanych z aktywizacją zawodową mieszkańców oraz działań mających na celu przystosowanie bezrobotnych do nowych zawodów, w tym zwiększenie mobilności zawodowej,
   - 2.1.8 tworzenie atrakcyjnych warunków do powszechnego uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym (np. poprzez organizację kursów, wydarzeń artystycznych),
   - 2.1.9 rozwój edukacji poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych,
   - 2.1.10 współpraca instytucji kultury, organizacji pozarządowych, placówek oświaty w celu tworzenia i realizowania zadań z zakresu edukacji kulturalnej wszystkich grup wiekowych mieszkańców,
   - 2.1.11 organizacja cyklicznych wydarzeń o zasięgu regionalnym.

2) **Cel operacyjny – 2.2 Poprawa obsługi mieszkańców w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i pomocy społecznej – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań**
   - 2.2.1 rozwój specjalistycznych usług medycznych dla mieszkańców oraz podnoszenie jakości świadczonych usług medycznych,

- 2.2.2 zapewnienie wsparcia środowiskowego dla osób w trudnej sytuacji materialnej, osób niepełnosprawnych i starszych, w tym dostosowanie istniejącej oferty i infrastruktury do potrzeb tych osób,
- 2.2.3 aktywizacja osób starszych i opieka nad nimi,
- 2.2.4 promocja wiedzy o zdrowiu i aktywnym trybie spędzania wolnego czasu,
- 2.2.5 rozwój bazy oświaty i doskonalenie pracowników oświaty, w tym zakup potrzebnego sprzętu dydaktycznego,
- 2.2.6 dostosowanie i rozwój oferty edukacyjnej (zajęcia sportowe, kluby i koła zainteresowań) do potrzeb lokalnej społeczności,
- 2.2.7 wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych osób i rodzin.

3) **Cel operacyjny – 2.3. Zwiększenie współpracy Urzędu Gminy Bartniczka z mieszkańcami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:**
   - 2.3.1 zwiększenie zaangażowania interesariuszy w sprawy Gminy Bartniczka poprzez konsultacje społeczne, spotkania w sołectwach, bieżące informowanie o aktualnych sprawach Gminy poprzez stronę internetową i w sposób zwyczajowy,
   - 2.3.2 rozwój e-komunikacji – wykorzystanie strony internetowej Gminy Bartniczka jako narzędzia wymiany informacji pomiędzy mieszkańcami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi,
   - 2.3.3 zapewnienie powszechnego dostępu do e-usług i e-administracji,
   - 2.3.4 wzmocnienie przekazu o walorach i zasobach Gminy Bartniczka oraz jej potencjale inwestycyjnym za pomocą interaktywnych środków przekazu, strony internetowej, lokalnych mediów (prasa, radio, telewizja).

3.3. CEL STRATEGICZNY, CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W OBSZARZE DZIAŁANIA: GOSPODARKA

3. OBSZAR DZIAŁANIA: GOSPODARKA

CEL STRATEGICZNY III: WZMOCNIENIE POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO GMINY BARTNICZKA

1) **Cel operacyjny – 3.1 Poprawa warunków dla inwestorów chcących prowadzić działalność gospodarczą na terenie Gminy Bartniczka – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:**
   - 3.1.1 zapewnienie i odpowiednie uzbrojenie terenów inwestycyjnych oraz ich promocja,

- 3.1.2 zapewnienie powszechnego doradztwa dla podejmujących działalność gospodarczą,
- 3.1.3 pomoc i ułatwienie dostępu do informacji o możliwościach pozyskiwania środków na utworzenie lub rozwój firm,
- 3.1.4 dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy,
- 3.1.5 planowanie przestrzenne uwzględniające potrzeby inwestorów, mieszkańców i środowiska przyrodniczego,
- 3.1.6 wsparcie dla przedsiębiorców, np. w postaci ulg podatkowych,
- 3.1.7 promowanie obszaru gminy Bartniczka jako miejsca atrakcyjnego do inwestowania.

2) **Cel operacyjny – 3.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i poprawa warunków rozwoju małych przedsiębiorstw – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań**
   - 3.2.1 współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Brodnicy w zakresie podejmowania działań ograniczających bezrobocie, w tym podejmowanie działań informacyjnych o formach wsparcia oferowanych na rzecz osób pozostających bez pracy,
   - 3.2.2 dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy,
   - 3.2.3 wspieranie lokalnych przedsiębiorców w szkoleniu młodych pracowników,
   - 3.2.4 wspieranie powstawania grup kapitałowych w ramach rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego (wyroby regionalne) metodami ekologicznymi,
   - 3.2.5 rozwój rolnictwa w kierunku produkcji i promocji produktu regionalnego,
   - 3.2.6 wspieranie rozwoju agroturystyki,
   - 3.2.7 wykorzystanie strony internetowej Gminy Bartniczka na cele utworzenia bazy informacji turystycznej, prezentującej informacje o miejscach noclegowych, obiektach gastronomicznych, miejscach rozrywki i kultury.

3.4. ZADANIA SZCZEGÓŁOWE PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI

Na bazie wyznaczonych celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań dla Gminy Bartniczka możliwe było wskazanie zadań szczegółowych przewidzianych do realizacji. Ich wykaz stanowi zbiór otwarty i konieczne będzie dostosowanie terminu ich realizacji do możliwości pozyskania niezbędnych środków finansowych. Lokalizację realizacji wymienionych w tabeli 2 zadań szczegółowych zaprezentowano na rycinie obrazującej MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY BARTNICZKA.

Inne, niewymienione w tabeli zadania szczegółowe będą wynikały z obranych celów strategicznych i celów operacyjnych.

Tabela 2. Zadania szczegółowe przewidziane do realizacji na lata 2021-2025

Nr zadania	Nazwa zadania	Spójność z celem operacyjnym	Podmiot realizujący	Szacunkowe koszty realizacji w zł	Źródła finansowania	Czas realizacji
CEL STRATEGICZNY I: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ OCHRONA I WYKORZYSTANIE ZASOBÓW I WALORÓW PRZYRODNICZYCH GMINY BARTNICZKA						
ZS.1	Instalacja fotowoltaiczna do zasilania oczyszczalni w Bartniczce	1.3.1 inwestycje w odnawialne źródła energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła, panele fotowoltaiczne)	Gmina Bartniczka	140 000,00	środki własne, dotacja z UE	2021-2025
ZS.2	Budowa ścieżki Bartniczka – Grążawy przy drodze wojewódzkiej nr 544	1.1.3 budowa infrastruktury pieszej i rowerowej	Gmina Bartniczka	brak danych	środki własne, dotacja z UE	2021-2025
ZS.3	Budowa Stacji uzdatniania wody w Jastrzębiu	1.1.4 modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej	Gmina Bartniczka	brak danych	środki własne, dotacja z UE	2021-2025
CEL STRATEGICZNY II: WYSOKA JAKOŚĆ OFEROWANYCH USŁUG SPOŁECZNYCH ORAZ AKTYWIZACJA SPOŁECZEŃSTWA						
ZS.4	Budowa zespołu boisk w Jastrzębiu	2.1.4 budowa / modernizacja obiektów sportowych i rekreacyjnych (boiska sportowe, siłownie zewnętrzne itp.),	Gmina Bartniczka	1 800 000,00	środki własne, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych	2021-2025
ZS.5	Budowa remizy strażackiej w Radoszkach	2.1.3 budowa, rozbudowa i wyposażenie obiektów aktywizacji społecznej mieszkańców (świetlice wiejskie, remizy OSP, Dzienny Dom Pobytu „Wigor” itp.)	Gmina Bartniczka	410 000,00	środki własne	2021-2025

Źródło: opracowanie własne

IV. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ ORAZ USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Bartniczka jest obowiązkowym elementem strategii i obrazuje strategiczne pomysły zorientowane przestrzennie. W swym założeniu stanowi porządkujący składnik strategii, źródło i rodzaj najważniejszych ustaleń rozwojowych osadzonych terytorialnie. Model rozumiany jest jako przedstawienie długookresowej strategicznej wizji rozwoju gminy wynikającej z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych i posiadanego potencjału, z uwzględnieniem jego specyfiki i zróżnicowania wewnętrznego. Model wskazuje obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami. Określenie docelowego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wiąże się także ze wskazaniem warunków jego realizacji, dlatego też w rozdziale tym przedstawiono także ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania przestrzeni na obszarze Gminy Bartniczka.

4.1. KLUCZOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJOWE GMINY BARTNICZKA

Gmina Bartniczka jest niewielką gminą wiejską położoną w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskim w powiecie brodnickim oddaloną około 10 km od Brodnicy, 75 km od Torunia i 120 km od Bydgoszczy. Jej kręgosłupem komunikacyjnym jest droga wojewódzka nr 544, która zapewnia dojazd do ośrodków wojewódzkich. Przez teren przebiega linia kolejowa nr 208, na której przewozy osobowe nie są realizowane. Strukturę osadniczą omawianej jednostki tworzy 13 sołectw: Bartniczka, Grążawy, Gutowo, Igliczyzna, Jastrzębie, Komorowo, Koziary, Nowe Świerczyny, Radoszki, Samin, Stare Świerczyny, Świerczynki oraz Łaszewo. Wieś Bartniczka jest siedzibą gminy i stanowi ośrodek gospodarczy o znaczeniu lokalnym zaspokajający potrzeby wszystkich mieszkańców gminy Bartniczka. Jednostkami niższego rzędu są wsie sołeckie, w których toczy się życie społeczne lokalnych społeczności.

W skali gminy występuje duże zróżnicowanie wewnętrzne uwarunkowane między innymi dostępnością komunikacyjną czy zasobami środowiska przyrodniczego i tak:

- najlepiej skomunikowany z resztą powiatu i województwa jest pas wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 544 (na modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej zaznaczony pomarańczowym półprzeźroczystym kilometrowym buforem),
- dużymi walorami przyrodniczymi odznacza się północna i zachodnia część gminy Bartniczka z licznymi prawnymi formami ochrony przyrody (na modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej zaznaczona niebieskim szrafem),
- południowa część gminy Bartniczka ma wybitnie rolniczy charakter,
- rzeźba terenu jest podzielona na część północną obejmującą dolinę Drwęcy (teren mało urozmaicony, poprzecinany kanałami i rowami melioracyjnymi, częściowo narażony powodzią) i południową obejmującą m.in. wysoczyznę morenową z drumlinami użytkowaną rolniczo,

- na obszarze nie występują udokumentowane złoża surowców mineralnych.

4.2. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Sieć osadnicza

O obecnym układzie przestrzennym Bartniczki i okolic decyduje w największym stopniu historyczny rozwój jego struktury, uwarunkowany położeniem na terenie historycznych Ziem Michałowskiej oraz Dobrzyńskiej. Obszar ten stanowił pogranicze rodzącego się państwa piastowskiego, w związku z czym teren ten chroniły liczne grody. Część z tych obiektów zachowała się do dzisiaj. Rys historyczny wskazany w „Diagnozie…" odzwierciedla burzliwą historię tego regionu.

Obecnie, wsie gminy Bartniczka obecnie reprezentują różne typy układów przestrzennych:

- zabudowa rozproszona (np. Bartniczka, Igliczyzna, Iły, Koziary, Samin),
- zabudowa folwarczna (np. Gutowo, Komorowo),
- zabudowa przydrożnicowa/ulicówka (np. Grążawy, Łaszewo, Świerczyny),
- zabudowa placowa/owalnica (np. Jastrzębie, Nowe Świerczyny, Radoszki).

Stan zagospodarowania przestrzennego gminy oraz jego uwarunkowań pozwala na określenie następujących podstawowych zasad kształtowania i rozwoju jego struktury osadniczej:

1. istniejący układ zabudowy poszczególnych ośrodków powinien być poddany szczegółowej analizie pod względem wartości kompozycyjnej w celu zachowania, wzbogacenia lub odtworzenia,
2. możliwość rozbudowy lub adaptacji istniejącej zabudowy oraz budowy nowych obiektów w ramach nieruchomości,
3. rozwiązania układów zabudowy powinny być oparte na kształtowaniu przestrzeni w dostosowaniu go do charakteru wiejskiego, z dużym udziałem zieleni,
4. budynki powinny nawiązywać formą architektoniczną oraz kolorystyką do sąsiedniej zabudowy,
5. preferowanie zabudowy jednorodzinnej, wielorodzinnej, zagrodowej, letniskowej, usług komercyjnych, usług publicznych, tereny sportu i rekreacji, produkcyjnej (rolniczej i pozarolniczej), składowej i magazynowej na terenach predysponowanych do zabudowy,
6. podtrzymanie funkcji rolniczej.

Obszary o usługowo-produkcyjne

Tereny o charakterze przemysłowym zajmują zaledwie 7 ha, co stanowi 0,08% powierzchni gminy. Największe podmioty gospodarcze działające na obszarze gminy to:

- Gotec Polska Sp. z o.o. z siedzibą w Komornikach, zakład produkcyjny w Jastrzębiu – firma specjalizuje się w dziedzinie pokrywania środkami łączącymi do połączenia guma-metal oraz wykańczania powierzchni

kompletnych zespołów, odcinków rur, rur głęboko tłoczonych, tłoczonych i giętych części z tworzyw sztucznych, a także aluminiowych rur i tulei,
- Producent Mebli ANNA sp. z o.o., ul. Brodnicka w Bartniczce – producent mebli,
- Z.P.H.U. Kowalk, ul. Przemysłowa w Bartniczce – producent opakowań z tektury.

Na obszarze nie ma zlokalizowanych przygotowanych terenów inwestycyjnych. Za obszar predysponowany do rozwoju inwestycyjnego można uznać obszar w miejscowości Jastrzębie – z uwagi na sąsiedztwo istniejącego zakładu produkcyjnego (Gotec Polska Sp. z o.o.)

Na obszarach usługowo-produkcyjnych i predysponowanych do pełnienia takiej funkcji zakłada się:
- realizację drobnej produkcji, która swym oddziaływaniem nie wykracza poza granice działki na której jest realizowana oraz nie stoi w sprzeczności z sąsiednią zabudową,
- rozwiązania układów zabudowy produkcyjnej i usługowej powinny być oparte na nowoczesnym kształtowaniu przestrzeni.

Tereny rolne

Pod względem użytkowania terenu gmina jest typową gminą rolniczą. Użytki rolne stanowią około 3/4 powierzchni gminy. Rolnictwo odgrywa wiodącą rolę w rozwoju gospodarczym tej jednostki. Na obszarze panują dogodne warunki do upraw, z udziałem gruntów ornych wysokich klas bonitacyjnych.

W zakresie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania terenów rolnych gminy Bartniczka ustala się:
- dopuszczenie prowadzenia agroturystyki w ramach istniejącej i planowanej zabudowy,
- dopuszczenie zabudowy zagrodowej związanej z produkcja rolniczą,
- dopuszczenie zabudowy mieszkaniowej jako kontynuacji zabudowy sąsiedniej o tożsamym przeznaczeniu,
- dopuszczenie możliwości zalesienia gruntów o niskiej przydatności rolniczej poza terenami prawnie chronionymi,
- do zalesiania należy przeznaczać grunty rolne najniższych klas bonitacyjnych, tworzących zwarte kompleksy leśne;
- nie należy przeznaczać pod zalesienie niewielkich działek położonych w znacznej odległości od istniejących kompleksów leśnych;

Powiązania infrastrukturalne, w tym transportowe i energetyczne

Infrastruktura transportowa gminy Bartniczka związana jest przede wszystkim z transportem drogowym. Główną oś komunikacyjną gminy stanowi droga wojewódzka nr 544. Jest to jedna z kluczowych dróg niezbędnych dla zapewnienia spójności komunikacyjnej nie tylko omawianej jednostki, ale całego województwa kujawsko-pomorskiego. Sieć komunikacyjną uzupełniają drogi powiatowe i gminne. Przez teren

przebiega osiem odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 25 km będących własnością powiatu brodnickiego. Przez obszar przebiegają także 62 odcinki dróg gminnych, które stanowią układ pomocniczy dla drogi wojewódzkiej i dróg powiatowych. Łączna długość dróg o twardej nawierzchni na terenie opisywanego terenu wynosi około 102 km.

W zakresie infrastruktury komunikacyjnej zakłada się:

- przebudowę i budowę dróg z wyposażeniem w chodniki,
- budowę nowych ciągów pieszo-rowerowych (w tym na terenach rekreacyjnych),
- uregulowanie organizacji ruchu,
- budowę parkingów w miejscach najczęściej odwiedzanych przez turystów oraz osób korzystających z usług.

Gmina nie jest wyposażona jest w sieć gazową i w najbliższych latach nie jest planowane przyłączenie gminy do sieci gazowej.

Na opisywanym terenie nie funkcjonuje także zbiorowy system ciepłowniczy, więc system zaopatrzenia w ciepło tworzą indywidualne, większe bądź mniejsze, kotłownie na paliwa stałe (głównie na węgiel i drewno), które są przyczyną tzw. „niskiej emisji". W zakresie jej ograniczania zakłada się m.in.: inwestycje w odnawialne źródła energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła), poprawę parametrów energetycznych budynków poprzez prowadzenie kompleksowej termomodernizacji oraz prowadzenie edukacji społeczeństwa i promocji efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i ekologicznego trybu życia.

Obszar pokryty jest łączami telefonii komórkowej. Obecnie na omawianym obszarze działają dwie stacje przekaźnikowa telefonii komórkowej: jedna zlokalizowana w miejscowości Radoszki i druga w miejscowości Jastrzębie. Mieszkańcy mają również możliwość korzystania z Internetu (kablowy lub radiowy) o maksymalnej przepustowości 100 MB/s. Gmina zasilana jest w energię elektryczną za pośrednictwem napowietrznej sieci rozdzielczej 15 kV. Źródłem zasilania jest stacja 110/15 kV Brodnica – Podgórz. Przez teren przebiegają dwie linie napowietrzne 15 kV z GPZ 110/15 KV Brodnica – Podgórz, do których w większości przyłączone są promieniowe słupowe stacje transformatorowe 15/0,4 kV. Sieć elektroenergetyczna jest w dobrym stanie technicznym. W zależności od potrzeb będzie dokonywana przebudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury.

Zielona infrastruktura

Duże walory przyrodnicze gminy sprawiły, że znaczny obszar gminy chroniony jest różnymi formami ochrony:

- Obszar Specjalnej Ochrony „Bagienna Dolina Drwęcy" (PLB040002),
- Specjalny Obszar Ochrony „Dolina Drwęcy" (PLH280001),
- Specjalny Obszar Ochrony „Ostoja Lidzbarska" (PLH280012)
- rezerwaty przyrody: Rzeka Drwęca i Jar Grądowy Cielęta,
- Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy,
- 5 użytków ekologicznych,
- pomniki przyrody (głównie pojedyncze drzewa, np. lipy drobnolistne oraz dęby szypułkowe)

Tereny te świadczą o potencjale turystycznym i rekreacyjnym opisywanego obszaru. Walory przyrodnicze i krajobrazowe sprzyjają rozwojowi turystyki krajoznawczej i stwarzają możliwości zagospodarowania terenu dla niektórych form turystyki, takich jak ścieżki rowerowe czy ścieżki dydaktyczne.

Obszar charakteryzuje się ogólnie niższą lesistością niż powiat brodnicki (wg danych GUS za 2019 rok lesistość wynosi: dla powiatu – 21,7 %, a dla obszaru gminy – 17,0%). Jest to także wartość niższa od średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego wynoszącej 23,5%. Łączna powierzchnia gruntów leśnych w roku 2019 wyniosła 1 435,55 ha.

W skład terenów zielonych na terenie gminy wchodzą jeszcze:

- zieleń cmentarna – cmentarze ewangelickie i choleryczne w miejscowościach: Gutowo, Łaszewo, Nowe Świerczyny i Jastrzębie oraz cmentarzy parafialnych w miejscowościach: Radoszki, Grążawy i Jastrzębie,
- parki podworskie - na terenie gminy Bartniczka działają 3 parki podworskie w miejscowościach Gutowo, Sokołowo (obręb Jastrzębie) oraz Komorowo,
- zieleń publiczna urządzona i nieurządzona – zieleńce, trawniki, skwery, ciągi drzew wzdłuż dróg.

Ogólnie, lasy i wszelkie tereny zielone należy pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu z możliwością (tam, gdzie to możliwe) zagospodarowania rekreacyjnego lub turystycznego, jeśli pozwalają na to przepisy odrębne, w formie np. leśnych ścieżek edukacji przyrodniczej, tras rowerowych, tablic informacji przyrodniczej oraz miejsc przeznaczonych do wypoczynku.

Podsumowując więc:

- tereny należy użytkować zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów odrębnych,
- w sposób szczególny należy objąć ochroną siedliska chronione i siedliska roślin i zwierząt stanowiące przedmioty ochrony obszarów Natura 2000,
- dopuszcza się lokalizację obiektów związanych z rekreacją i wypoczynkiem,
- dopuszcza się lokalizację niezbędnej infrastruktury technicznej.

4.3. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ (OPRACOWANIE GRAFICZNE)

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Bartniczka poza warstwą opisową posiada także wersję graficzną, którą stanowi rycina 4. Do podstawowych elementów struktury zaliczono obszary różniące się między sobą rodzajem funkcji. Podstawowe składowe struktury obejmują funkcje: mieszkaniową, usługową (usługi publiczne i komercyjne), przemysłową, rolniczą, komunikacyjną, rekreacyjną, sportową, turystyczną oraz przyrodniczą.

Model prezentuje również kluczowe kierunki interwencji (zadania szczegółowe) w kontekście docelowego stanu zagospodarowania w poszczególnych zakresach problemowych, a także obszary strategicznej interwencji wskazane w strategii rozwoju województwa, które dotyczą obszaru gminy Bartniczka.

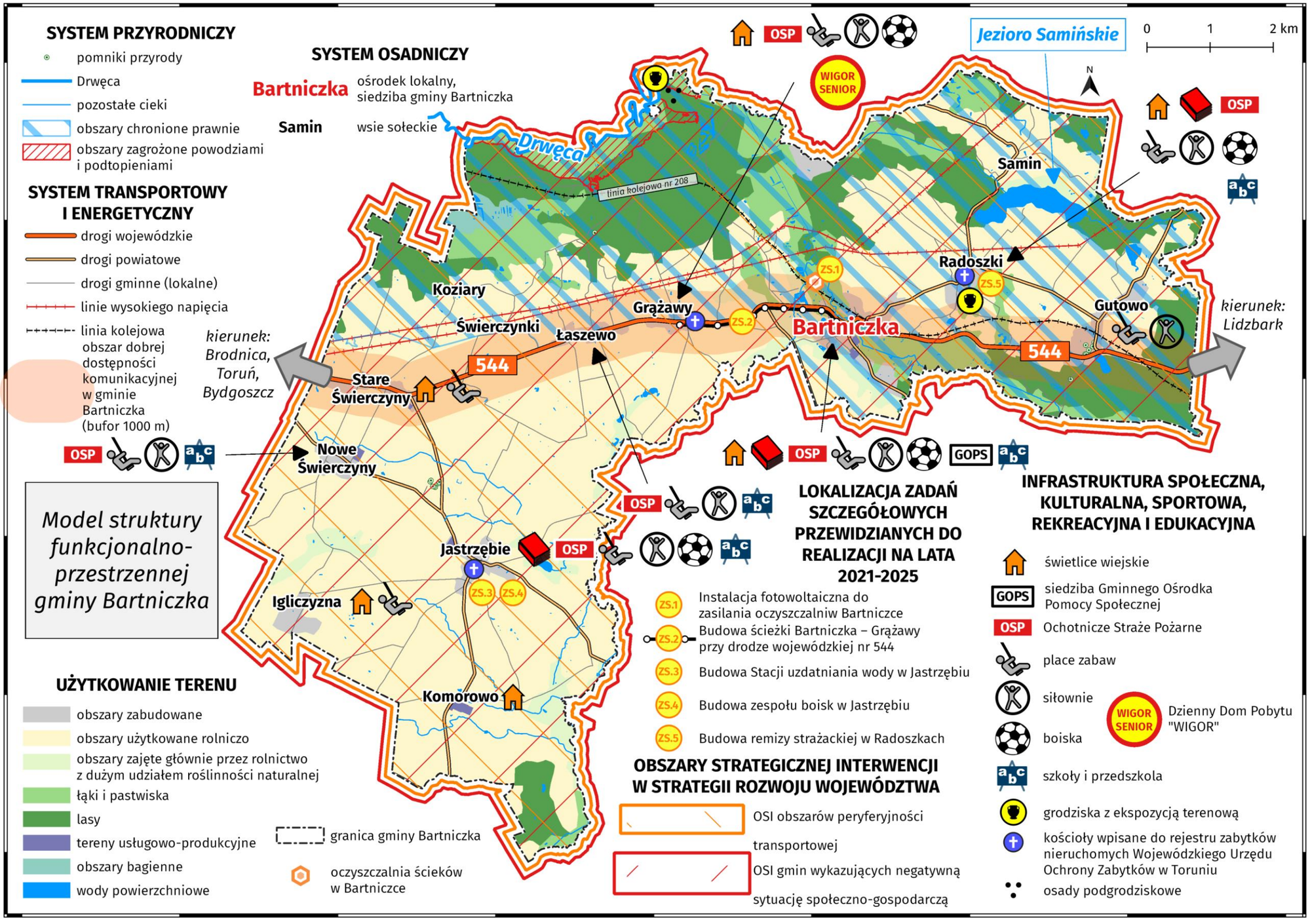

Ryc. 4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Bartniczka

Źródło: opracowanie własne

V. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Zgodnie z definicją ustawową, obszar strategicznej interwencji (OSI) to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych, lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych czy przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne albo w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, czy też rozwiązania regulacyjne. OSI są terytoriami, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian.

Na poziomie regionalnym samorząd województwa powinien – zgodnie z wnioskami z pogłębionej diagnozy, swoją najlepszą wiedzą i potrzebami – wyznaczać własne obszary strategicznej interwencji, takie m.in. jak subregiony, miejskie obszary funkcjonalne, obszary przygraniczne, poprzemysłowe, zdegradowane czy tzw. wewnętrzne peryferia.

Obowiązkowym elementem strategii rozwoju gminy jest wskazanie OSI określonych w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań, które dotyczą terytorium gminy. Na poziomie lokalnym wyznaczenie OSI jest fakultatywne.

5.1. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Zgodnie z Uchwałą nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 roku w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ zdefiniowano następujące obszary objęte strategiczną interwencją w województwie kujawsko-pomorskim:

1. Zidentyfikowane na poziomie krajowym, wobec których politykę rozwoju adekwatną do przedmiotu delimitacji prowadzi Rada Ministrów RP:
   - miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
   - obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
2. Zidentyfikowane na poziomie wojewódzkim, wobec których politykę rozwoju adekwatną do przedmiotu delimitacji prowadzi Samorząd Województwa:
   - Miejski obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia,
   - Miejski obszar funkcjonalny Włocławka,
   - Miejski obszar funkcjonalny Grudziądza,
   - Miejski obszar funkcjonalny Inowrocławia,
   - **OSI gmin wykazujących negatywną sytuację społeczno-gospodarczą**,
   - OSI obszarów cechujących się skrajnym niedoborem wody dla rolnictwa,
   - **OSI obszarów peryferyjności transportowej**,
3. Zidentyfikowane na poziomie wojewódzkim, wobec których politykę rozwoju adekwatną do przedmiotu delimitacji prowadzą organy administracji rządowej:
   - Obszar poprzemysłowego wielkoobszarowego skażenia środowiska.

W związku z przytoczonymi wyszczególnieniami, gmina Bartniczka wpisuje się w następujące kategorie:

- **OSI gmin wykazujących negatywną sytuację społeczno-gospodarczą,**
- **OSI obszarów peryferyjności transportowej.**

Obszary negatywnej sytuacji społeczno-gospodarczej zidentyfikowane w przestrzeni województwa stanowią miejsca występowania problemów:

- niskiego poziomu rozwoju społecznego,
- niskiego poziomu przedsiębiorczości oraz
- nakładających się na nie, występujących obecnie i prognozowanych w ciągu najbliższych lat, procesów starzenia się społeczeństwa cechujących się ponadprzeciętnym natężeniem.

Gmina Bartniczka znalazła się w wykazie gmin województwa kujawsko-pomorskiego zakwalifikowanych do obszaru negatywnej sytuacji społeczno-gospodarczej (Załącznik nr 2 do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+) jako:

- gmina na obszarze której występuje problem niskiego poziomu przedsiębiorczości,
- obszar negatywnej sytuacji społeczno-gospodarczej, na którym występują problemy zaawansowanych procesów starzenia się społeczeństwa.

Powyższe zagadnienia identyfikuje się jako szczególnie istotne i mające kluczowy wpływ na poziom rozwoju województwa w najbliższej dekadzie. Ponadto są one ze sobą silnie powiązane i w obszarach ich kumulacji wzajemnie potęgują narastanie problemów społeczno-gospodarczych. Jedną z podstawowych przyczyn zaistniałej sytuacji jest niski poziom rozwoju społecznego, który związany jest głównie z postawami mieszkańców, a poprzez wieloaspektowe związki przyczynowo-skutkowe, przekłada się na obniżanie jakości życia oraz konkurencyjności gospodarki regionu. Na wskazanych obszarach zidentyfikowano również niski poziom przedsiębiorczości, mający bezpośredni wpływ na rozwój gospodarczy regionu, a związany pośrednio z niską aktywnością mieszkańców (pochodna problemu niskiego poziomu rozwoju społecznego). Na dwa powyższe negatywne zjawiska nakłada się problem, związany z procesami starzenia się społeczeństwa, zachodzącymi na obszarze całego kraju, jednak ze względu na swoją specyfikę będącymi akceleratorem dla problemów społecznych (wpływając na spadek liczby ludności i na niekorzystne kształtowanie się struktur ludnościowych) i gospodarczych (wpływając na rynek zbytu, konsumpcję dóbr i usług oraz rynek pracy), a tym samym w obszarach o szczególnym nasileniu tego procesu mającym ogromny wpływ na rozwój regionu we wszystkich jego aspektach. Obszary te wymagają więc wieloaspektowego wsparcia zarówno na poziomie województwa, jak i władz lokalnych. Celem wsparcia z poziomu Samorządu Województwa powinno być nadawanie impulsów rozwojowych, pozwalających na przełamanie negatywnej sytuacji oraz dążenie do osiągnięcia możliwie wysokiego, ale co najmniej akceptowalnego poziomu życia, mierzonego dostępem do wysokiej jakości usług publicznych i do miejsc pracy, poprzez preferowanie wskazanych terenów przy formułowaniu interwencji w tym zakresie.

Dla OSI gmin wykazujących negatywną sytuację społeczno-gospodarczą przedstawiono możliwy rodzaj instrumentu wsparcia

- inne instrumenty terytorialne (IIT, ang. AAT),
- wsparcie poprzez preferencje w RPO.

Obszary peryferyjności transportowej wskazane w przestrzeni województwa związane są z działaniami na rzecz niwelowania wykluczenia komunikacyjnego na obszarach peryferyjnych (wykluczenie to polega na braku możliwości sprawnego dojazdu w transporcie publicznym do i ze stolicy województwa). Wyznaczono tereny, które mogą wymagać wsparcia w przezwyciężeniu problemu możliwości dojazdu do siedziby powiatu lub innych węzłów przesiadkowych systemu wojewódzkiego. Jeśli na poziomie lokalnym transport zbiorowy nie działa poprawnie nie można oczekiwać, że rozwiązaniem jest tam realizowanie zadań transportowych prowadzonych z poziomu województwa. Jest to domena samorządów lokalnych, których działania można jedynie wspierać z wyższego poziomu. Sprawny transport publiczny w wymiarze lokalnym i regionalnym jest istotnym mechanizmem przeciwdziałania depopulacji obszarów zmarginalizowanych oraz prawidłowego rozwoju wspólnot lokalnych, które budują zintegrowaną wspólnotę regionalną.

Dla OSI obszarów peryferyjności transportowej przedstawiono możliwy rodzaj instrumentu wsparcia:

- inne instrumenty terytorialne,
- wsparcie na etapie planowania funkcjonowania transportu publicznego.

5.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI NA POZIOMIE LOKALNYM

Potrzeba wyznaczenia OSI na poziomie lokalnym, a także ich charakter zależy od sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy oraz od przyjętych kierunków jej rozwoju. Możliwość oraz celowość identyfikacji w danej gminie OSI należy ocenić indywidualnie, a ostateczna decyzja w tym zakresie należy do władz gminy.

Przykładem gminnego OSI mogą być:

- obszar rewitalizacji wyznaczony w ramach obszaru zdegradowanego w gminie,
- obszar określony pod strefę aktywności gospodarczej lub inwestycyjnej,
- nowe centrum miejscowości,
- obszar występowania/wydobywania surowców naturalnych,
- zbiornik wodny, np. po wyrobiskach kopalnianych, wraz z otoczeniem gospodarowany w kierunku strefy rekreacji i sportu,
- określony obszar krajobrazu kulturowego oraz wyróżniające się krajobrazowo tereny z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Mając na uwadze dotychczasowe ustalenia „Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025” zdecydowano, aby na obszarze gminy Bartniczka nie wyznaczać obszarów strategicznej interwencji na poziomie lokalnym.

VI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Warunkiem realizacji strategii rozwoju jest ustalenie systemu zarządzania nią. Zarządzanie strategią odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania zgodne z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających.

W odniesieniu do gminnej strategii rozwoju jednostką, na której spoczywać będą główne zadania zarządzania tą strategią będzie Gmina Bartniczka, jednak całościowe zarządzanie rozwojem będzie odbywać się na kilku szczeblach. Oprócz szczebla gminnego są jeszcze szczeble powiatowy i wojewódzki, obejmujące działania podejmowane w skali powiatu i województwa, a także szczeble jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze działające na danym terenie. Na każdą z tych jednostek nałożone są różne (czasami zbieżne) obowiązki.

Instrumenty służące do zarządzania strategią rozwoju wynikają z obowiązujących aktów prawnych (np. ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym itp.) i można je podzielić na instrumenty prawne, finansowe, społeczne oraz strukturalne.

Instrumentami prawnymi są wszystkie konkretne rozwiązania ukierunkowane na osiągnięcie celu strategicznego, z których samorząd Gminy Bartniczka może korzystać i jednocześnie mają one odniesienie prawne – wynikają z obowiązujących przepisów prawnych. Instrumenty prawne dają jednostkom samorządu terytorialnego i instytucjom działającym w zakresie polityki rozwoju możliwość nałożenia określonych obowiązków i postanowień na podmioty. Do instrumentów prawnych zalicza się przykładowo:

- uchwały zatwierdzające miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (dające możliwość stworzenia dogodnych terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą), decyzje ustalające lokalizację inwestycji celu publicznego lub warunki zabudowy i zagospodarowania terenu itd. Posiadanie odpowiednich środków finansowych (instrumentów finansowych) na realizację strategii jest niezbędnym warunkiem wdrożenia polityk rozwoju. Do instrumentów finansowych mogących być źródłem realizacji przedsięwzięć zalicza się:
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilną, karną i administracyjną,
- kredyty i dotacje,
- pomoc publiczną na rozwój w postaci preferencyjnych pożyczek i kredytów, dotacji, odroczeń, rozłożenia na raty i umorzeń płatności wobec budżetu państwa i funduszy ekologicznych, zwolnień i ulg podatkowych.

Uzgodnienia ze społeczeństwem (instrumenty społeczne) poprzez udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji i uchwalaniu dokumentacji są z kolei ważnym elementem skutecznego zarządzania, opartego o zasady zrównoważonego rozwoju i uwzględnianie racji społecznych. Bardzo istotnym elementem instrumentów społecznych jest edukacja. Pod tym pojęciem należy rozumieć różnorodne działania, które zmierzają do kształtowania świadomości społeczeństwa na temat zrównoważonego rozwoju. Podstawą jest tu rzetelne i ciągłe przekazywanie wiedzy oraz komunikowanie się władz samorządów lokalnych ze społeczeństwem na drodze podejmowanych działań inwestycyjnych.

Ważna dla rozwoju jednostki jest również współpraca pomiędzy samorządami powiatowymi i gminnymi, instytucjami naukowymi, organizacjami społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi. Wzajemne relacje powinny opierać się na partnerstwie, które będą prowadziły do wspólnej realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Niezbędne jest, aby prowadzona komunikacja społeczna objęła swym zasięgiem wszystkie grupy społeczeństwa. Bardzo ważną sprawą jest właściwe, rzetelne i odpowiednio wcześniejsze informowanie tych mieszkańców, których planowane inwestycje będą dotyczyły w sposób bezpośredni. Podmioty zajmujące się rozwojem lokalnym oraz podmioty gospodarcze nie mogą dopuścić do zaistnienia sytuacji, kiedy to mieszkańcy dowiadują się o planowanych zamierzeniach z „innych" źródeł np. z prasy. W takim przypadku wielokrotnie zajmą oni postawę negatywną w stosunku do planowanej inwestycji.

Do instrumentów strukturalnych należą wszelkie programy strategiczne np. plany rozwoju lokalnego wraz z programami sektorowymi, a także program ochrony środowiska, program opieki nad zabytkami, plan gospodarki niskoemisyjnej, plan zaopatrzenia w ciepło, energię i paliwa gazowe i to one wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego, infrastrukturalnego i ochrony środowiska.

Nadrzędnym dokumentem powinna być właśnie strategia rozwoju gminy. Dokument ten jest bazą dla opracowania programów sektorowych np. rozwoju przedsiębiorczości, gospodarki niskoemisyjnej, ochrony zdrowia, turystyki, ochrony środowiska itp.

6.1. SYSTEM WDRAŻANIA

Instytucją zarządzającą wdrażaniem „Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025" będzie powołany przez Wójta zespół składający się z pracowników Urzędu Gminy Bartniczka odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych kierunków działań.

Do jego zadań będzie należeć w szczególności.

- realizacja przypisanych zadań i projektów,
- ewaluacja i monitorowanie procesu realizacji zadań określonych w strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów i interesariuszy strategii,
- koordynacja procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy Bartniczka,
- zapewnianie działań w zakresie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania dla projektów.

Kluczową rolę w zakresie systemu wdrażania odgrywać będzie Wójt Gminy Bartniczka, rozumiany jako koordynator działań podejmowanych przez różne środowiska i podmioty. Rolą Wójta jest również integrowanie zasobów pozostających w dyspozycji gminy i orientowanie ich na wyznaczone cele strategiczne.

Jest to szczególnie ważne w kontekście wdrażania strategii poprzez budowę i rozwijanie sieci współpracy terytorialnej, międzyorganizacyjnej i międzysektorowej, dla której kluczową rolą jest budowanie partnerstw. Strategia Rozwoju dla Gminy Bartniczka zawiera bowiem działania, za realizację których odpowiada nie tylko urząd gminy lecz

również inne jednostki organizacyjne gminy czy organizacje pozarządowe. Wynika to z założenia, że kierunki interwencji zapisane w strategii wynikają ze zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców i problemów, a nie jedynie kompetencji wynikających z ustawy o samorządzie gminnym.

Projekty i zadania w ramach Strategia Rozwoju dla Gminy Bartniczka będą realizowane w różnych okresach czasowych, ale wszystkie zaplanowane są na wspólną perspektywę do roku 2025.

6.2. MONITORING, EWALUACJA I AKTUALIZACJA DOKUMENTU

W procesie wdrażania strategii ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w niej wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Z tego względu ważne jest wyznaczenie systemu monitorowania, na podstawie którego będzie możliwe dokonanie oceny procesu wdrażania oraz będą mogły być dokonane modyfikacje strategii. Monitorowanie powinno być oparte o system wskaźników, które odnoszą się do postawionych celów, określenie ich wartości obecnej jak i zakładanej, oczekiwanej po okresie wdrażania zapisów strategii. Inaczej mówiąc, wskaźniki monitorowania projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne – umożliwiające wiarygodne i dostępne porównania.

Monitoring powinien dostarczać informacji o efektach wszystkich działań na rzecz rozwoju jednostki i może być traktowany jako podstawa do oceny całej polityki rozwoju. Jest jednym z najważniejszych kryteriów, na podstawie których tworzona jest nowa polityka.

W miarę możliwości, sprawozdawczość przygotowanej warto oprzeć również o raport z realizacji poszczególnych działań, przygotowywany np. przez wskazany podmiot koordynujący, na podstawie informacji własnych oraz otrzymanych od partnerów realizacyjnych i podmiotów zaangażowanych. W takim przypadku będą oni proszeni o przedstawienie okresowych raportów z realizacji własnych działań, określonych w strategii, najlepiej z wykorzystaniem ustandaryzowanego formularza sprawozdawczego (ankiety).

Rekomenduje się skoordynowanie sprawozdawczości dotyczącej strategii z nałożonym na gminy, zgodnie z dyspozycją art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, obowiązkiem opracowania i przedstawienia w terminie do dnia 31 maja każdego roku raportu o stanie gminy. Raport obejmuje podsumowanie działalności władz samorządowych w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, strategii, programów i uchwał rady gminy.

Ponadto zasadne jest zaplanowanie ewaluacji strategii, np. w połowie i na koniec okresu realizacji (2023 i 2025 rok). Ewaluacja będzie miała na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie ich adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Rekomenduje się, aby przy ewaluacji wykorzystać m.in. formę warsztatu z udziałem władz samorządowych oraz najważniejszych interesariuszy lokalnych.

Wynikiem przeprowadzenia przeglądu będzie szczegółowe sprawozdanie zawierające podsumowanie zestawień wyników uzyskanych w ramach monitoringu wraz z oceną poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz kierunków działań. Raporty ewaluacyjne będą prezentowane Radzie Gminy Bartniczka przez Wójta Gminy

Bartniczka wraz z rekomendacjami korekt, aktualizacji oraz uzupełnienia zawartości dokumentu, a ewentualne zmiany w Strategii Rozwoju dokonywane będą uchwałą Rady Gminy Bartniczka na wniosek Wójta.

Najważniejszym wskaźnikiem realizacji niniejszej Strategii jest monitorowanie realizacji poszczególnych zadań. W przypadku nieosiągnięcia zaplanowanych zamierzeń należy dokonać analizy sytuacji i poznać jej przyczyny. Powodem mogą być np. brak czasu, środków finansowych, zasobów ludzkich lub też zmiana kolejności przewidzianych w strategii zadań priorytetowych, niekorzystna sytuacja zewnętrzna i wewnętrzna jednostki, brak wsparcia instytucjonalnego, ograniczające prawo. Ważnym elementem jest także monitoring odczuć społecznych sprawowany na podstawie badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz rozwoju, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów strategii.

Poniżej zaproponowano najistotniejsze wskaźniki realizacji założonych celów. Są one pochodną badań prowadzonych na etapie „DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY BARTNICZKA" i przedstawiają stan aktualny z rekomendacją dotyczącą kierunku zmian w ramach założonych do 2025 roku celów. Należy również przyjąć, że lista ta nie jest wyczerpująca i może być modyfikowana.

Tabela 3. Wskaźniki realizacji założonych celów w ramach „Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025"

Cel strategiczny	Lp.	Miernik	Wskaźnik			Wskaźnik docelowy kierunek zmian (2025 rok)
			Źródło danych	Rok bazowy	Wartość	
1. OBSZAR DZIAŁANIA: PRZESTRZEŃ CEL STRATEGICZNY I: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ OCHRONA I WYKORZYSTANIE ZASOBÓW I WALORÓW PRZYRODNICZYCH GMINY BARTNICZKA	1	powierzchnia obszarów chronionych ogółem	Główny Urząd Statystyczny	2019	4 500,23 ha	wzrost lub utrzymanie stanu
	2	lesistość	Główny Urząd Statystyczny	2019	17,0%	wzrost lub utrzymanie stanu
	3	wynikowe klasy strefy kujawsko-pomorskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin i ludzi	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	2020	Poziom celu długoterminowego dla O_3 (ozonu) – D2	ocena D1 (brak przekroczeń)
	4	jakość wód powierzchniowych	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	2020	zła jakość wód	dobra jakość wód
	5	korzystający z wodociągu w % ogółu ludności	Urząd Gminy Bartniczka	2019	96,0	wzrost
	6	korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności	Urząd Gminy Bartniczka	2019	53,0	wzrost
	7	liczba zbiorników bezodpływowych	Urząd Gminy Bartniczka, GUS	2020	286 szt.	spadek
	8	liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	Urząd Gminy Bartniczka, GUS	2020	101 szt.	wzrost
	9	poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji	Urząd Gminy Bartniczka	2020	1,03%	osiągnięcie wymaganych poziomów

Cel strategiczny	Lp.	Miernik	Wskaźnik			Wskaźnik docelowy kierunek zmian (2025 rok)
			Źródło danych	Rok bazowy	Wartość	
1. OBSZAR DZIAŁANIA: PRZESTRZEŃ CEL STRATEGICZNY I: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ OCHRONA I WYKORZYSTANIE ZASOBÓW I WALORÓW PRZYRODNICZYCH GMINY BARTNICZKA	10	poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych	Urząd Gminy Bartniczka	2020	100,00%	osiągnięcie wymaganych poziomów
	11	poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła	Urząd Gminy Bartniczka	2020	61,38%	osiągnięcie wymaganych poziomów
	12	udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	Urząd Gminy Bartniczka, GUS	2020	1,25%	wzrost
	13	długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) ogółem	Główny Urząd Statystyczny	2019	0,00 km	wzrost
	14	masa wyrobów zawierających azbest pozostałych do usunięcia z terenu gminy	Baza Azbestowa, Urząd Gminy Bartniczka	2021	3 155 tys. ton	< 3 155 tys. ton
	15	liczba poważnych awarii na obszarze gminy	WIOŚ	2020	brak	brak

Cel strategiczny	Lp.	Miernik	Wskaźnik			Wskaźnik docelowy kierunek zmian (2025 rok)
			Źródło danych	Rok bazowy	Wartość	
2. OBSZAR DZIAŁANIA: SPOŁECZEŃSTWO CEL STRATEGICZNY II: WYSOKA JAKOŚĆ OFEROWANYCH USŁUG SPOŁECZNYCH ORAZ AKTYWIZACJA SPOŁECZEŃSTWA	16	liczba ludności w gminie wg miejsca zamieszkania	Główny Urząd Statystyczny	2019	4 691	zahamowanie negatywnego trendu spadku liczby mieszkańców
	17	saldo migracji na 1000 osób	Główny Urząd Statystyczny	2019	-1,1	zahamowanie spadku
	18	liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	Główny Urząd Statystyczny	2019	692	spadek
	19	współczynnik skolaryzacji netto dla nauczania na poziomie podstawowym	Główny Urząd Statystyczny	2019	77,26	wzrost
	20	poziom kształcenia uczniów w szkołach podstawowych (wyniki egzaminu ósmoklasisty – średni wynik w %)	Centralna Komisja Egzaminacyjna	2020	język polski – 47,74 matematyka – 37,46 język angielski – 41,01	poprawa
	21	liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców	Główny Urząd Statystyczny	2019	2,56	wzrost

Cel strategiczny	Lp.	Miernik	Wskaźnik			Wskaźnik docelowy kierunek zmian (2025 rok)
			Źródło danych	Rok bazowy	Wartość	
3. OBSZAR DZIAŁANIA: GOSPODARKA CEL STRATEGICZNY III: WZMOCNIENIE POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO GMINY BARTNICZKA	22	udział (%) bezrobotnych w % zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	Główny Urząd Statystyczny	2019	4,3	spadek
	23	udział (%) bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wśród kobiet	Główny Urząd Statystyczny	2019	6,5	spadek
	24	udział (%) osób bezrobotnych pozostających bez pracy długotrwale (powyżej 24 miesięcy) względem ogólnej liczby bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy	2020	24,2	spadek
	25	udział (%) kobiet w liczbie osób bezrobotnych ogółem w gminie Bartniczka	Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy	2020	63,3	spadek
	26	podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Główny Urząd Statystyczny	2019	106,4	wzrost
	27	podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	Główny Urząd Statystyczny	2019	66	wzrost
	28	dochody ogółem na 1 mieszkańca (w zł)	Główny Urząd Statystyczny	2019	5 121,82	wzrost
	29	udział (%) wydatków majątkowych (przede wszystkim inwestycyjnych) w wydatkach ogółem	Główny Urząd Statystyczny	średnia z lat 2015-2019	16,08	utrzymanie stanu lub wzrost

Źródło: opracowanie własne

6.3. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju Gminy Bartniczka jest dokumentem programującym rozwój gminy do 2025 roku. Wszystkie pozostałe plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju.

Zgodność dokumentów wykonawczych powinna odnosić się do następujących elementów:

- Zgodność na poziomie misji – przed uchwaleniem dokumentów wykonawczych powinny one zostać poddane tzw. testowi misji w modelu Ashridge. Test misji jest kluczowy dla zapewnienia logiki interwencji, w ramach testu należy odpowiedzieć na następujące pytania
  - czy dokument jest zgodny z naszą zasadniczą aspiracją?
  - czy wpisuje się w nakreślone strategiczne obszary rozwoju?
  - czy nie kłóci się z wartościami, które przyjęliśmy?
  - czy zakłada działania uwzględniające przyjęte standardy zachowań (procedury, polityki i schematy działania)?
- Zgodność na poziomie celów – cele zaplanowane w dokumentach programowych niższego rzędu powinny wpisywać się w realizację celów zaplanowanych w Strategii,
- Zgodność na poziomie zaplanowanych efektów – dokumenty wykonawcze powinny przyczynić się do osiągnięcia wskaźników zaplanowanych w Strategii,
- Zgodność na poziomie wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Poniżej w tabeli przedstawiono wybrane dokumenty wykonawcze w gminie Bartniczka wraz z określeniem ich zgodności ze Strategią lub/i rekomendacjami zmian.

Tabela 4. Wybrane dokumenty wykonawcze w gminie Bartniczka

Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi/Wytyczne
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bartniczka	Obecnie obowiązujące studium gminy Bartniczka zostało przyjęte uchwałą Nr XXVI/171/17 Rady Gminy Bartniczka z dnia 27 września 2017 roku	obowiązujące/zgodne
Plan Gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Bartniczka	do 2020 r.	obowiązujący/konieczna aktualizacja
Program Ochrony Środowiska dla Gminy Bartniczka	na lata 2015 - 2019 z perspektywą do 2021 r.	obowiązujący/konieczna aktualizacja przed 2022 rokiem
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	2018-2024	obowiązujący/zgodny

Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi/Wytyczne
Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Bartniczka	2021-2026	obowiązujący/zgodny
Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii	2019-2021	obowiązujący/konieczna aktualizacja przed 2022 rokiem

źródło: opracowanie własne

VII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja zamierzeń przewidzianych w strategii rozwoju jest w przypadku każdej jednostki terytorialnej w dużej mierze uwarunkowana jej aktualną i przyszłą sytuacją finansową. W „DIAGNOZIE SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY BARTNICZKA" dokonano analizy budżetowej gminy w trzech podstawowych wymiarach:

- dynamiki dochodów w latach 2015-2019,
- struktury dochodów i wydatków budżetu w latach 2015-2019,
- prognozowanych wielkości finansowych na najbliższe lata.

Podsumowując przedstawione w ww. dokumencie analizy należy stwierdzić, że gmina Bartniczka wykazuje dużą dynamikę wzrostu dochodów ogółem. W 2019 r. dochody ogółem wyniosły ponad 24 mln zł i były o 48,31% wyższe niż w 2015 r. Dochody własne gminy rosną stosunkowo szybko, co jest wynikiem wzrostu dochodów ogółem głównie z szerokiego strumienia dotacji i subwencji – stanowią one odpowiednio około 34% i 32% dochodów gminy Bartniczka.

W latach 2015-2019 gmina Bartniczka przeznaczyła na cele inwestycyjne oraz inne wydatki majątkowe łącznie 16,08% swoich wydatków ogółem. Jest to wskaźnik wyższy od średniej wojewódzkiej (15,20%), a także wyższy od większości porównywanych gmin (były to następujące gminy: Brzozie, Brodnica (gmina wiejska), Świedziebnia oraz Górzno). Należy oczekiwać w latach obowiązywania „Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025" wydatki inwestycyjne będą stanowiły duży udział w wydatkach ogółem gminy.

Wśród wydatków gminy Bartniczka obecnie największe kwoty przeznaczane są na dziedziny takie jak oświata i wychowanie (27,92%), rodzina (18,81%), pomoc społeczna (13,43%) i gospodarka komunalna i ochrona środowiska (10,36%). W stosunku do porównywanych jednostek uwydatnia się brak jakichkolwiek wydatków na turystykę, z kolei udział wydatków na transport i łączność oraz na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego jest wyższy niż w większości gmin ościennych. Zjawisko to zaprezentowano w tabeli 5.

Tabela 5. Struktura wydatków gminy Bartniczka w procentach na podstawie średniej z lat 2015-2019 na tle porównywanych jednostek

Wydatki	gmina Bartniczka	porównywane jednostki				
		gminy bez miast na prawach powiatu w woj. kujawsko-pomorskim	gmina Brzozie	gmina Brodnica	gmina Świedzie-bnia	gmina Górzno
Rolnictwo i łowiectwo	2,59%	2,84%	10,56%	4,44%	4,25%	2,05%
Transport i łączność	8,87%	8,99%	1,90%	12,04%	5,46%	5,01%
Turystyka	0,00%	0,08%	0,60%	0,00%	0,00%	0,03%
Gospodarka mieszkaniowa	0,75%	2,09%	0,23%	1,54%	0,27%	0,11%
Administracja publiczna	8,43%	8,67%	10,21%	11,34%	8,16%	9,60%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,70%	0,84%	0,69%	0,16%	0,69%	1,76%
Oświata i wychowanie	27,92%	29,62%	33,00%	23,78%	35,16%	39,29%
Ochrona zdrowia	0,35%	0,49%	0,47%	0,33%	0,41%	0,29%
Pomoc społeczna	13,43%	13,05%	12,99%	11,15%	13,64%	8,29%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00%	0,31%	20,60%	0,52%	0,04%	0,00%
Rodzina	18,81%	16,86%	5,35%	20,11%	20,74%	16,20%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	10,36%	8,18%	1,56%	6,82%	4,93%	13,73%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,41%	2,98%	0,36%	1,77%	1,66%	1,79%
Kultura fizyczna	1,24%	2,11%	0,00%	0,73%	0,73%	0,37%

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych, dane za lata 2015-2019

Na podstawie „Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Bartniczka na lata 2021-2030" ustalono podstawowe wielkości określające możliwości budżetowe gminy w najbliższych latach (do końca obowiązywania Strategii), nie mniej jednak ich dokładność obarczona jest możliwym błędem wynikającym z trwającej od marca 2020 roku pandemii COVID-19 i związanych z nią obostrzeń i ograniczeń.

W zakresie dochodów bieżących zakłada się ich stopniowy wzrost, opierający się głównie na stałym zwiększaniu się wpływów z tytułu udziału w podatku PIT o przeciętnie 90-100 tys. zł rocznie. Na globalną kwotę dochodów i jej przewidywane wahania w analizowanym okresie istotny wpływ będą mieć środki z subwencji ogólnej oraz z tytułu dotacji i środków przeznaczonych na cele bieżące. Pozyskanie kolejnych środków z puli dotacji inwestycyjnych z funduszy unijnych w istotnym stopniu powinno zwiększyć zasób dochodów gminy. Wydaje się jednak, że dochody gminy są niedoszacowane, gdyż nie uwzględniają dochodów majątkowych – tabela 6.

Tabela 6. Prognozowane dochody gminy Bartniczka w latach 2021-2025 w mln zł

Wyszcze-gólnienie	Dochody ogółem	Dochody bieżące							Dochody majątkowe
		ogółem	z tego: dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodo-wego od osób fizycznych	z tego: dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodo-wego od osób prawnych	z tego: z subwencji ogólnej	z tego: z tytułu dotacji i środków przezna-czonych na cele bieżące	z tego: pozostałe dochody bieżące		
							ogółem	w tym: z podatku od nieruchomości	
2021	25,7	22,0	2,7	0,15	7,0	7,2	4,9	1,7	3,7
2022	22,6	22,6	2,8	0,15	7,2	7,5	4,9	1,7	0
2023	23,3	23,3	2,9	0,16	7,4	7,7	5,1	1,8	0
2024	24,0	24,0	3,0	0,16	7,7	8,0	5,2	1,8	0
2025	24,7	24,7	3,1	0,17	7,9	8,2	5,4	1,9	0
2025 (2021=100)	96	112	115	113	113	114	110	112	-

Źródło: Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Bartniczka na lata 2021-2030

Wydatki bieżące do 2025 roku powinny się utrzymać na aktualnym stabilnym poziomie, natomiast stabilizację wydatków majątkowych spodziewać się można od 2023 roku. Ogólny wynik budżetu na koniec 2025 roku powinien wykazywać równoważenie dochodów się i wydatków. Prognozowane dochody gminy do roku 2025 przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Prognozowane dochody gminy Bartniczka w latach 2021-2025 w mln zł

Wyszczególnienie	Wydatki ogółem	Wydatki bieżące	Wydatki majątkowe	Wynik budżetu
2021	28,6	21,7	7,1	-3,1
2022	23,3	22,1	1,3	-0,7
2023	23,4	22,6	0,8	-0,1
2024	24,0	23,1	0,8	0,00
2025	24,7	23,7	1,0	0,00

Źródło: Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Bartniczka na lata 2021-2030

Wdrażanie założeń Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025 (w tym osiągnięcie zaplanowanych celów) wymagać będzie zapewnienia odpowiednich środków finansowych na realizację zaplanowanych działań. Będą one pochodzić z różnych źródeł, wśród których należy wymienić:

- Środki własne (środki pochodzące z budżetu gminy) – jest to jedno z podstawowych źródeł finansowania zaplanowanych działań w niniejszej Strategii. Środki własne zapewnią zarówno całkowite finansowanie niektórych inwestycji, jak również będą stanowiły wkład własny w przypadku realizacji zadań współfinansowanych ze środków UE i innych źródeł,

- Środki pozyskane z Unii Europejskiej - Nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej na lata 2021-2027 umożliwi pozyskanie funduszy z programów krajowych oraz programu regionalnego. Środki finansowe na realizację celów tych programów będą pochodzić z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego, a także z nowego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Należy jednak nadmienić, że podział środków w ramach dostępnych programów oraz opracowywanie ich ostatecznej wersji w dalszym ciągu trwa na szczeblu centralnym,
- Skarb Państwa – m.in. środki celowe w ministerstwach, zwłaszcza w Ministerstwie Sportu i Turystyki, Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju oraz pochodzące z Fundusz Inicjatyw Obywatelskich,
- Środki funduszy celowych w tym: Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, Banku Gospodarstwa Krajowego, Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu, Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej,
- Kapitał prywatny i środki własne (w ramach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego),
- Kapitał prywatny (środki inwestorów prywatnych).

VIII. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI

We wcześniejszych rozdziałach przeprowadzono analizę uwarunkowań społeczno - gospodarczych oraz stanu środowiska i infrastruktury na terenie gminy Bartniczka. Konsekwencją dokonanej diagnozy było zaproponowanie działań zmierzających do stworzenia warunków zrównoważonego rozwoju. Wymagało to wyznaczenia:

- celów strategicznych, które ma jednostka osiągać w celu dalszego rozwoju,
- celów operacyjnych wyznaczonych w ramach celów strategicznych,
- kierunków działań i zadań w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych.

Strategia Rozwoju Gminy Bartniczka oparta została o postanowienia dokumentów wyższego szczebla, z uwzględnieniem wymogów wynikających z obowiązujących przepisów. Cele i zadania są realizacją zadań przewidzianych w dokumentach wyższego szczebla z uwzględnieniem uwarunkowań lokalnych, a osiągnięcie określonych celów w ramach wyznaczonych zadań powinno być realizowane za pomocą konkretnych zadań inwestycyjnych, które określane są szczegółowo chociażby w corocznym budżecie.

Zgodnie z zapisami ustawowymi (Art. 10f. 2. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym) projekt strategii rozwoju gminy opracowuje – w tym przypadku Wójt – i przedkłada go zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa.

Zgodnie w powyższym zapisem prezentowany dokument wpisuje się w ustalenia nadrzędnych dokumentów planistycznych szczególnie tych na poziomie krajowym

i regionalnym. Poniżej zdefiniowano i wykazano komplementarność z najważniejszymi dokumentami z ww. poziomów. Jednocześnie, w rozdziale 5 wykazano odwołania do obszarów strategicznej interwencji znajdujących się w strategii rozwoju województwa, które tworzą płaszczyznę do rozwoju gminy Bartniczka w konkretnych obszarach tematycznych. Poza odniesieniami do dokumentów krajowych i regionalnych, w dokumencie przedstawiono dokumenty lokalne, które wpisują się w założenia planistyczne „Strategia Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025" (tabela 4) i są w jej ramach koordynowane jako poszczególne polityki, plany na poziomie gminy.

Przedmiotowe opracowanie jest zgodne mi.in. z następującymi kluczowymi dokumentami:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR Została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. SOR jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 - KSRR 2030 to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Znajdują się tam postanowienia SOR określone w filarze rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony,
- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bartniczka,
- Strategia Rozwoju Powiatu Brodnickiego na lata 2014-2022.

Szczególnie istotne jest odwołanie się do konkretnych zapisów „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+", ze względu na jej kluczowy charakter jako w wymiarze regionalnym i przełożenie na dostępność środków finansowych w ramach projektowanego Regionalnego Programu Operacyjnego. W Strategii Rozwoju Województwa cele i kierunki rozwoju województwa zostały sformułowane na pięciu poziomach:

- Cel nadrzędny.
- Cele główne.
- Cele operacyjne.
- Kierunki działań,
- Projekty kluczowe.

Ustanowiono następujący cel nadrzędny „Strategii Przyspieszenia 2030+": „Jakość życia typowa dla wysokorozwiniętych regionów europejskich". Warto również przywołać dedykowane im cele główne oraz wytypowane cele operacyjne:

1. **Cel główny: 1. Skuteczna edukacja**

Cele operacyjne:

11. Podniesienie jakości kształcenia i wychowania
12. Edukacja dla gospodarki opartej na wiedzy i nowoczesnych technologiach
13. Kształtowanie środowiska edukacyjnego

14. Rozwój szkolnictwa wyższego

2. Cel główny: 2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo

Cele operacyjne:

21. Aktywność społeczna i rozwój społeczeństwa obywatelskiego
22. Rozwój wrażliwy społecznie
23. Zdrowie
24. Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe
25. Sport i aktywność fizyczna

3. Cel główny: 3. Konkurencyjna gospodarka

Cele operacyjne:

31. Odbudowa gospodarki po COVID-19
32. Innowacyjna gospodarka – nauka, badania i wdrożenia
33. Rozwój przedsiębiorczości
34. Rozwój sektora rolno-spożywczego
35. Rozwój turystyki
36. Internacjonalizacja gospodarki
37. Nowoczesny rynek pracy

4. Cel główny: 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne:

41. Infrastruktura rozwoju społecznego
42. Środowisko przyrodnicze
43. Przestrzeń kulturowa
44. Przestrzeń dla gospodarki
45. Infrastruktura transportu
46. Infrastruktura techniczna
47. Czysta energia i bezpieczeństwo energetyczne
48. Potencjały endogeniczne

5. Cel główny: 5. Spójne i bezpieczne województwo

Cele operacyjne:

51. Transport publiczny
52. Cyfryzacja
53. Bezpieczeństwo
54. Współpraca dla rozwoju regionu

Podkreślić należy, że niniejsza Strategia to dokument w pełni realizujący i wpisujący się w zapisy nadrzędnego dokumentu planistycznego województwa kujawsko-pomorskiego. Gwarantuje to realizację spójnej polityki z poziomu lokalnego zarządzania rozwojem. Prezentowany dokument został opracowany zgodnie z wszystkimi przytoczonymi dokumentami strategicznymi, co zapewnia na etapie realizacji osiągnięcie efektu synergicznego.

SPIS TABEL

Tabela 1. Analiza SWOT dla gminy Bartniczka 17
Tabela 2. Zadania szczegółowe przewidziane do realizacji na lata 2021-2025 27
Tabela 3. Wskaźniki realizacji założonych celów w ramach „Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2021-2025" 41
Tabela 4. Wybrane dokumenty wykonawcze w gminie Bartniczka 45
Tabela 5. Struktura wydatków gminy Bartniczka w procentach na podstawie średniej z lat 2015-2019 na tle porównywanych jednostek 47
Tabela 6. Prognozowane dochody gminy Bartniczka w latach 2021-2025 w mln zł 48
Tabela 7. Prognozowane dochody gminy Bartniczka w latach 2021-2025 w mln zł 48

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Liczba mieszkańców gminy w latach 2016-2019 oraz prognoza demograficzna na lata 2017-2030 9
Ryc. 2. Liczba ludności gminy Bartniczka w latach 2015-2019 (dane GUS) 10
Ryc. 3. Udział bezrobotnych w % zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2019 14
Ryc. 4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Bartniczka 33